

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET

ÉRTESITŐJE.

SZERKESZTETTE

MERZA GYÚLA.

1907.

XVI. ÉVFOLYAM.

— 47 képpel és egy térkép-melléklettel. —

KOLOZSVÁR,
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

1907.

	Lap
Az E. K. E. 1907. évi kirándulásainak tervezete	51—54
A húsvéti határjárás	54—55
Automobil úthálózat	55
Erdély idegenforgalma	86—87
A magurai villák (1 képpel)	87
Néphiedelem egy hunyadvármegyei tengerszemről	87—88
Havasi gazdaságok	88—89
A hegymászó kerékpározás elmélete	89—90
A turisták és az alkohol	90
Idegenforgalmunk és az E. K. E. muzeuma	119—120
A kúszótúrákról	120—121
A svájci vasúti forgalom	121
Az útjelző színek tartóssága	121
A Királyhágón (Balla Miklós)	153—154
Német turista-ünnep	154—155
A Club Alpino Italiano turista-kiállítása	155—156

III. Egyesületi élet.

Választmányi ülések	31—32, 122—124, 184—185
Előadások a Czárán-émlék javára	57—61
Az E. K. E. brassóvármegyei osztályának közgyűlése	61—62
Az E. K. E. f. évi kirándulásai	62, 94—96, 126—128
Rákóczi-menedékház	62—63
Huszonhat brassóvidéki kirándulás	63—64
Új kedvezmény	64
Az E. K. E. új tagjai	64—128
Apró turista- és fürdőügyi hírek	64—128, 188
Az E. K. E. révi osztályának közgyűlése	124—126
Az E. K. E. XVII. évi rendes közgyűlése	157—158
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület Árpád-ünnep	158—159
A gyergyói osztály újjászervezése	159—160
Kirándulás a Gyilkos-tóhoz	160
E. K. E. fenyő-borszesz	160
Az E. K. E. Hunyadvármegyében	185—187
Az E. K. E. hunyadmegyei osztályának 2. gyűlése	187
E. K. E. hangverseny Déván	187—188
E. K. E. Előadások Déván	188
Radnóti Dezső siremlékének felavatása	188

IV. Könyvesház.

Dr. Bátky „Néprajzi útmutató“-ja	30—31
Turista naptár (X.)	56
Az Aradi Turista-Egyesület legújabb évkönyve	51
A hegymászás története (Za-ja)	91—93
A nagyszebeni Kárpát-Egyesület évkönyve	156
A svéd turista-egyesület évkönyve	156—157

V. Képeink.

	Lap
A Ghyczy-vár (<i>Dunky E.</i> fölvétele)	8
Vágott kő (<i>Téglás István</i> rajza)	10
A bábai szoros bejárata (ifj. <i>Pojlák I.</i> fölvétele)	14
Részlet a bábai szorosból (ifj. <i>Pojlák I.</i> fölvétele)	15
Sztojka-falva háttérben a Cibles-sel (ifj. <i>Pojlák I.</i> fölvétele)	17
Sztojka-falvi népviselet (ifj. <i>Pojlák I.</i> fölvétele)	19
A székelykői „sziklakapu“ (<i>Kóczor Gy.</i> rajza)	21
A kedei templom mennyezete (<i>M. Kovács G.</i> 5. fölvétele)	35—38
Korond-fürdő: Otthon villa	41
Főkút	42
Géczy vagy Ghyczy-vár	67
Járavízi vadászlak	69
Magurai villa-telep (<i>Ruzitska B. dr.</i> fölvétele)	72
Átkelés a Hideg-Szamos völgyén (ugyan attól)	73
Magurai erdészlak és vendéglő (ugyan attól)	74
Rekető: Az E. K. E. turista-vendéglője (ugyan attól)	75
Kolozsvár város elektromos műve (ugyan attól)	76
Reketői erdőház (ugyan attól)	77
Jósika-telep (Béles): Gözfürészt (ugyan attól)	78
Vasváry-kápolna (ugyan attól)	79
A magurai Merza-villa (ugyan attól)	87
Az E. K. E. pilisi menedékháza (<i>Ruzitsa B. dr.</i> fölvétele)	109
Sziklata-raj a Pilisen (ugyan attól)	110
Az E. K. E. ponori menedékháza (ugyan attól)	111
A Tyeja-telep (ugyan attól)	112
Remetei sziklaszoros (ugyan attól)	113
Gázolás a vízben (ugyan attól)	114
A remetei sziklakapu (ugyan attól)	115
Hógörgeteg a Raszka-völgyben (<i>Ruzitska B. dr.</i> fölvétele)	132
A Retyezát-csúcs alatti északi völgy (ugyan attól)	134
Útban a Zenoga-tó felé (ugyan attól)	135
Zenoga vízesés (ugyan attól)	137
A Bukura és Pelaga csúcsok közti hegygerinc (ugyan attól)	138
Leszállás hómezőn a Bukura-völgybe (ugyan attól)	139
Papusa sztina és lakói (ugyan attól)	140
A Chirsia-csúcs alatt fekvő völgy (u. a.)	166
A Mundra-csúcs alatt fekvő hegygerinc-vonulat (u. a.)	167
A Nagy-Jézer vagy Cibin-tó a Csindrel alatt (u. a.)	171
Utrészlet alagutttal a Cibin-szorosban (u. a.)	173
Geológiai ábrák (<i>Gaál J. dr.</i> 3. rajza)	176—178
W. H. Shrubsole (arckép)	181

Térkép-melléklet: A „Zichy Ödön“ cseppkőbarlang. Csatolva a 3—4. füzethez.
Készítette eredeti fölmérések alapján *Monoky Gyula* mérnök.

108129

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

XVI. évfolyam.

1-2. szám.

1907.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESITŐJE.

*

SZERKESZTI:

MERZA GYULA.

*

TARTALOM: A tájszépség védelme. — H a n g a y Oktáv: A Ghyczy-vár (egy képpel). — T é g l á s István: Rip van Winkle Szindon (szerző egy rajzával). — O r o s z Endre: Az erdélyi oláh néprajz köréből. — M. G y.: A bábai szoroson át (4 képpel). — K o c z o r Gyula: A székelykői „sziklakapu“ (szerző egy rajzával). — Tárca: T a n á c s József: Az erdei manók varázslatai. — Külömfélék: Ferencrendiek himzései az E. K. E. muzeumban. — A lábszánkózás, mint tornapótló testgyakorlat. — Az E. K. E. téli kirándulása. — Gyalog 25 vármegyén keresztül. — A turisták tiz parancsolatja. — A román pásztorvilágról. — Mákó község (Kolozsm.) helynevei. — Könyves ház: dr. B á t k y „Néprajzi Utmutatója.“ — Egyesületi élet: Választmányi ülések (1906. dec. 12. és 1907. február 25-én.)

ELŐFIZETÉSI ÁRA 10 KOR.

AZ E. K. E. RENDES TAGJAI TAGDÍJUK FEJÉBEN INGYEN KAPJÁK.

MEGJELENIK IDŐKÖZÖNKÉNT.

KOLOZSVÁR,

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

1907.

STEIN-FÉLE **Ujdonságok!** Leány-Backfisch-Kostümökben, kabátokban, kalapokban, szőrmegalérokban, sapkákban és capuchonokban.

Legújabb Modellek!!

Füü-Ruhácskák, Téli Kabátok, Szőrme-Sapka és gallérok, Matróz-Sapka.

GYERMEKRUHA

Csecsemő kelengyék

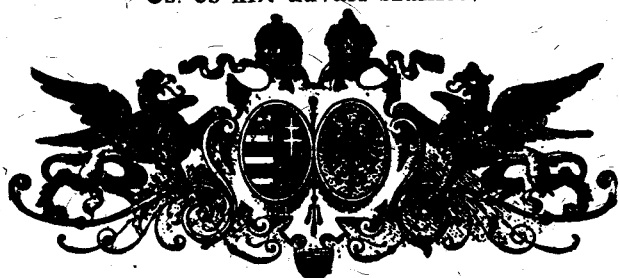
nagy választékban! Tornaruhák és Nadragók, Iskolai kötények raktára. Posztó-, Bőr-, és kötött Kamáschni, Harisnyák. Mellfűző terem! Mérték szerinti készítés!

KÜLÖNLEGESSÉGEK!

Matyás király-tér 1. Tanácsház.

Cs. és kir. udvári szállító.

Szerb kir. udvári szállító.

Neumann N.

férji- és gyermekruhatelepe Kolozsvár, Matyás király-tér 14. sz.,
a téli és tavaszi idényre

téli és tavaszi öltönyöket, átmeneti kabátokat (Doubl Ulster) Havelok-ujjakkal és ujjak nélkül, rövid gazd. kabátok szövet vagy zörmebéléssel, városi és utazó bundák a legújabb kivitelben.

Nagy választék fin-, leányruhák- és felsőkabátokból.

Minták és képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Levélben való megrendeléseknél elegendő mértéknek egy régi öltöny beküldése. — Gyermekruhák rendelésénél elegendő, ha a gyermek korát, a kívánt szint és árt velem közlik.

**Frakk-öltönyök, Szalon-öltönyök, Smoking-öltönyök,
Ferenc József-öltönyök készen és mérték után.**

RIGÓ LAJOS divat-áru kézmű-áru és fehérnemű kereskedése

Kolozsvárt,

Wesselényi

Miklós-u. 5

asztalterítőket és

A jelenlegi idényre ajánl dús választéku raktarából mindenféle kivitelben és átváltozatban divatos női kostüm-, ruha- és bluz-kelméket, selymeket, bársonyokat, barchetteket, selyem, gyapju és Chenilia kendőket, szőrme boákat, mindennemű Trico-alsóruházatokat, harisnyákat és keztyűket; ugyszintén eminnenemű fehérneműeket, siffonokat, vászszakat, szőnyegeket, ágy- és sernyőket stb. stb. **Mérsékelt árak és szolid kiszolgálás.**

ROSENZWEIG E. párisi mellfűző
o o műterme o o

Kolozsvárt, Deák F.-u. 6.

A nagyérdemű közönség becses figyelmébe ajánlom általánosan elismert és legjobb hírnévnek örvendő **mellfűző különlegességeim műtermét**, készítek **fűzőket** — **eredeti párisi modellek után** — melyek műtermemben megtekinthetők; a legjutányosabb árak mellett. **Javításokat és tisztításokat** olcsón és gyorsan eszközölök. Vidéki megrendeléseknél a derék (schluss)-bőség is elég. ——— Képes árjegyzék ingyen. ———

A

Magyar Jelzálog-Hitelbank

kolozsvári képviselősége

(Jókai-utca 2. sz. gróf Rhédei-ház I. emelet)

azon célra létesült, hogy igazgatósága az erdélyi részekben **földbirtokra** és a nagyobb városokban fekvő **házakra**

legolcsóbb törlesztéses kölcsönöket

nyújtson.

Kölcsönök 15 évtől 65 évig terjedő törlesztésre

4⁰/₀-OS

záloglevelekben adatnak.

A jelzálogul felajánlott erdélyrészi ingatlanok értékére s a megszavazandó kölcsön összegére nézve

az Erdélyi Gazdasági-Egylet

bizalmi férfiai adnak véleményt s ezúton a helyi viszonyok alapos ismerete folytán az intézeti szabályok szerint adható

legmagasabb összegű kölcsönök szavaztatnak meg.

Telefonszám 27.

Ajánlva a Vallás- és közokt. miniszterium által!

Számos elismerés!

Zwörner B.

állatkitömő preparatoriuma = **Kolozsvárt, Rózsa-utca 7. szám.**

Áz állatok lehetőleg friss állapotban és nyúzatlanul küldendők be. Meg kell jelölni, hogy a preparálás milyen alakra történjék; nagyobb emlősök kizsigerelendők. **Csomagolásért csakis saját költségemet számítom fel. Gondos, művészi preparáció, természetihű kivitel, tartós munka, jutányos árak!**

Sárga Kristóf Utóda fehérnemű, vászon és szőnyeg nagy raktára

Kolozsvárt, Deák Ferenc-utca 3. sz. — Telefonszám 567.

Rendkívül jutányos ár és nagy választékban kapható **hazai áruk** :**Késmárki** asztalnemű, vászon, törülköző és zsebkendő.**Sepsiszentgyörgyi** szőttes és férfi ruhaszövet.**Magyar** gyártmányú gallér, kézelő, nyakkendő, nap- és esőernyő. Helybeli készítményű paplan, matrác és bármilyen kivitelű fehérnemű.

Nagyenyedi harisnyák.

Rózsahelyi Ghiffon és mindenféle pamutvásznak.

Torontáli futószőnyeg, ágy- és asztalterítők.

Besztercebányai pokrócok.

Brassói posztószőnyeg.

Az Erdélyi bank és Takarékpénztár r. t.

Kolozsvárt, Mátyás király-tér 33.

Olcsó törlesztéses kölcsönöket nyújt

kolozsvári bér- és magánházakra,
készpénzben való folyósítás mellett
10—40 évig terjedő időre.

Mint a

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank

jelzálog-osztályának képviselője
35—50—65 éves időtartamra nyújt
és konvertál már meglévő régi
törlesztéses kölcsönöket földbir-
tokokra

4⁰/₁₀-os és 4¹/₂-os zálog-levél alapon

folyósított törlesztéses kölcsönöket
a legmértányosabb feltételek
mellett.**Felvilágosítással készséggel szolgál****az Igazgatóság.**

Bertleff Józsefné

női kalap divatterme

KOLOZSVÁRT,

Wesselényi Miklós-utca 2. szám.

(Emeleten.)

Tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, hogy a tavaszi idényre a még megmaradt

diszített és diszitetlen női kalapot mélyen leszállított árban árusítom,ugyszintén elvállalok mindennemű **báli, színházi ruhák diszítését, kalapok átalakítását.**

Tisztelettel Bertleff J.-né.

Károlyi Sándor cukrász — Kolozsvárt — Unió-utca 10. szám.

Mély tisztelettel van szerencsém a nagyérd. közönség szives tudomására hozni, hogy **cukrászdámban a legkényesebb igényeket is kielégítő különleges tortákat, Parfait, formafagyaltokat, a legfinomabb Kugler- és teasüteményeket, bonbonokat stb. készítek, a melyre képesít nemcsak a Weisz Béla udvari cukrásznál eltöltött több évi gyakorlatom mint munkavezető, hanem az Európaszerte híres Kugler-cégnél szerzett tudásom is, ahol szintén több éven át mint munkavezető alkalmazva voltam. — Magamat a mélyen tisztelt nagyközönség szives figyelmébe ajánlva vagyok**

Kiváló tisztelettel **Károlyi Sándor, cukrász.**

Az Erdélyrészi Magyar Jelzalog Hitelbank Részvénytársaságnál

Kolozsvárt, Rózsa-utca 1. sz. alatt (emelet)

igen előnyös feltételű törlesztő-kölcsönök kaphatók föld-birtokokra és városi bérházakra.

Kölcsönkérvényekhez melléklendők a legutóbb hitelesített telekkönyvi kivonat és a hitelesített kataszteri birtokiv. — Bérházaknál a telekkönyv, házbéradó-vallomás hitelesítve és az épület vázrajza. — Kölcsönök 400 koronától kezdve bármily magas összegig kaphatók. — Becslési költség csak nagyszegű kölcsönöknél számíttatik, kisebbeknél az eljárás díjmentes. — Ügyműkök közvetítésére nincs szükség, miután mindennemű felvilágosítással készséggel szolgál **az igazgatóság.** — **Hivatalos órák 9—1g.**

BUTOR

Fa-, vas-, réz- és kárpitozott butorok

minden kivitelben **előnyösen** beszerezhetők
kézpénzért vagy **részletfizetésre**

P é t e r f y M ó r

Butoráruházában Kolozsvárt □ Szentegyház-utca 6. szám.

PLÖKL ÉS HAAS **SPORTÜZLETE**

Budapest, VI. ker., Andrássy-út 13. szám. (Del-Medico palota.)

Kérjen árjegyzéket

**a Turistaság-, Hegymászás-, Kirándulás-, Barlang-
kutatás- és Természetkedvelők szükségleteiről,
melyet a cég ingyen és bérmentve küld.**

Pártoljuk a székely ipart!

Pártoljuk a székely ipart!

Szőcs Károly, székelyiparos (Parajd), ki 1902-ben Debrecenben **dicséző oklevelet** nyert, elfogad mindennemű a **díszmű falpar** körébe tartozó megrendelést székely butorokra, szobaberendezési cikkekre székely stílus rajzok szerint.

Arcképes igazoló turista zsebnaptárral!

Ezzel az E. K. E. tagjai utazási és vásárlási előnyöket, szórakoztató, hírlap- és fürdő kedvezményeket élveznek. — 1. a 1. korona.

Az arany érdemkereszt tulajdonosa.

MATUTSEK JÓZSEF férfi-, női- és gyermek-cipész üzlete

KOLOZSVÁRT, Szentegyház-utca 3. szám.

Ajánlja dúsan ellátott, általán **legjobb**nak elismert **cipő-raktárát** a helyi és vidéki t. közönségnek. Megrendelések beküldött mérték-vagy lábbeli-minta után a **legjobb anyagból a dívat szerint lehetőleg gyorsan teljesítetnek.**

E. K. E. jelvény. Nagy, ára — — 3 kor.
Melltü ára — — 2 kor.

Képes lev. lapok. Darabja — — 5—10 f.

Révi Zichy-barlang előtt föltételes vasuti megállóhely!

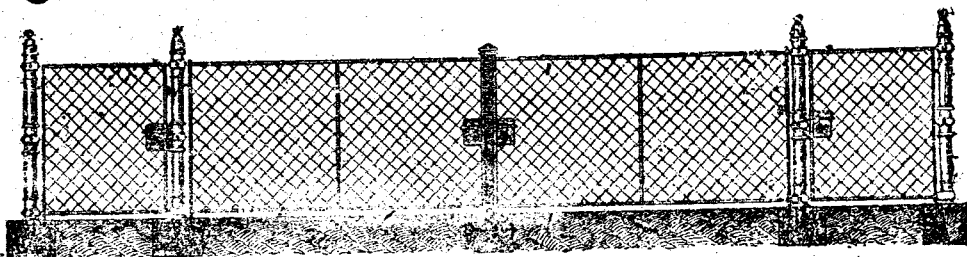
Részletes fölvilágosítással szolgál az E. K. E. közp. irodája (Kolozsvár, Mátyás-ház) és a révi osztály ügyv. elnöksége (Hollóssy Gyula, körjegyző — Rév.)

Kitüntetve: arany- és ezüstéremmel.

Kitüntetve: Diszoklevelekkel s. a. t.

LÉBER GYULA

Kolozsvárt, Egyetem-utca 6. sz.

Első erdélyrészi sodrony-szövetfonat-, kertkerítés- és ruganyos acél sodrony ágybetétek gyára.

Képes árjegyzék bérmentve és ingyen.

Telefonszám: 439.

Telefonszám: 439.

5% az E. K. E. javára! Zsilvölgyi emlék. 5% az E. K. E. javára!

Herz Arnold kiadása Petrosényban. Kapható az E. K. E. irodájában; ár 80 fillér.

Kérjünk E. K. E. gyűjtőt!

5% az E. K. E. javára.

E. K. E.-gyűjtő

megrendelhető az *Unió* magyar általános gyűjtőgyár részvény-társulatnál, Budafok.

BURGER FRIGYES

gyógyáru-, vegyszer- és illatszer-üzlete
Kolozsvár, Mátyás kir.-tér (Szathmáry-féle ház).

A Karolina orsz. kórház, Vörös-Kereszt kórház, M. kir. államvasutak, M. kir. tud. egyetemi intézetek, több betegsegélyző pénztár és vidéki kórház gyógyanyag- és kötszer szállítója.

Dús raktárt tartok mindennemű e szakmába való anyagokból.

Mindennemű bel- és külföldi
gyógyáru különlegesség.

—

Angol, francia illatszer- és
pipere-cikkek.

—

Gumi-különlegességek (prae-
servatív) férfiaknak és
hölgyeknek.

—

Háztartási cikkek, padló-
fénymazak. Ásványos
gyógyvizek.

Gazdasszonyok figyelmébe!

Előírásom szerint gyorsan,
olcsón és tisztán lehet min-
denféle likőrt és rumot
házilag előállítani.

Árjegyzékkel szívesen szolgálok.

Turistáknak való zsebgógyy-
tár 2 koronától 5 koronáig.

Kola készítmények, erő-
sítő szernek, fáradalmas
utazásoknál.

Ámor arc-crème a legjobb bőrpoló!

Zsirtalan! 1 tégely ára 1 korona.

Részletes árjegyzékkel szívesen szolgál Burger Frigyes.

NOVELLY L.

Kolozsvár, Mátyás király-tér 16.

**Minden hölgynek
érdeke**

**őus választékú divatcikkeimet
megtekinteni.**

Tájékoztatásul:

1 m. jó erős Tennis-flanel — 16 kr.

1 m. 120 cm. széles szövet 45, 55, 65 kr.

1 m. jó mosó karton szövet 20, 22, 25 kr.

FÖG MŰTEREM!

NAGY JENŐ

szájpad nélküli műfog-speciálista
fogműterme

Kolozsvárt, Wesselényi Miklós-u. 6. (Dr. Goth-ház.)

Elvállalom a fogászat körébe tartozó összes teendőket.

Munkáimért felelősséget vállalok, úgy jutányosság, valamint tartósság tekintetében és azokért díjazást utólag elfogadok. — Felvilágosítással naponta 1—2-ig a n. é. közönség rendelkezésére állok. Vidékieknek levélbeni megkeresésére azonnal válaszolok. — **Szegényeknek 8—9-ig ingyen rendelés.**
A n. b. közönség pártolását kérem. Tisztelettel Nagy Jenő, szájpad nélküli műfogspeciálista.

IRODALOM.

A miskolci Múzeum évkönyve.
A tavaly előtt elhalt Solfész Nagy Kálmán miskolci polgármester érdeme, hogy a régi Miskolci kulturegylet-nek múzeumlapításra irányuló mozgalmát és egész Borsodvármegyére kiterjedő működését előmozdítandó: a városi képviselőtestület útján állandó helyiséget és 1200 kor. évi segélyt biztosított. — Azonkívül maga a vármegye is 2400 kor. évi hozzájárulást szavazott meg.

Az alig néhány éve alakult múzeum már ma is a megye és Miskolc város multjának, természetrajzi, néprajzi jelenének és művészetének hű képét tükrözi vissza.

Régiség- és éremtár, iparművészeti, nép- és természetrajzi gyűjtemény, kép-, könyv- és levéltár című csoportokban osztályozott tárgyaknak a száma a 20 ezeret megközelíti. — A néprajzi tárgyak száma 500.

Különösen a Matyó föld tanulmányozásával és a vonatkozó népies tárgyak összegyűjtésével és földolgozásával a Miskolci Múzeumra néprajzi szempontból is szép jövő vár.

Tavaly 1200 kor. államsegélyben részesült.

Magyarország legolvasottabb

lapja, a Pesti Hírlap jeles főgárdája, új erővel szaporodva, az új évben Gárdonyi Géza új regényével köszönt be s a regényesarnok a legérdekesebb külföldi regények mellett több hazai szerző művét is bemutatja. A ki egyszerre negyedévre fizet elő, ha csak most lép is az előfizetők közé, megkapja ingyen és bérmentes külfölddel a tartalmas almanachot. A lap ára negyedévre 7 korona; egy hónapra 2 korona 40 fillér. A Divat Salon című díszes kiállítású és igen praktikus szerkesztett divatlappal együtt negyedévre 9 korona. A kiadóhivatal címe: Budapest, V., Váci-körút 78.

Divat Újság. A tavaszi divatnál a princeesse-forma, empire és a rövid dereku egybenoldozott ruhák győzelme teljes. A szövetek között első helyen áll a porszinű, szürke, barna, kék (különösen tengerész kék) posztó, finoman recés seviót, kamgarn, covert-coat, és az utóbbihoz hasonló chevron. A rövid kabát a legdivatosabb, de viziteléshez a köpenyforma is kedvelt. A Divat Újság minden hónapban kétszer jelenik meg. Előfizetési ára nagyon olcsó: negyedévre postán való szétküldéssel, két korona husz fillér. Budapest, VIII. Rökk Szilárd utca 4.

UJ DROGÉRIA

Kolozsvár, Deák Ferenc-utca 8. sz.

Ajánlok versenyáron:

Állatgyógyászati-, betegápolási- és háztartási cikkeket.
Angol és francia illat- és pipere-cikkeket.

Rum- és likőr-essenciákat.

Brandoló-, tarso- és Kerbschnitt munkákhoz mintázott alapokat, tűket és kellékeket.

Dubiniewicz Oszkár
droguista.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

Kiadja: az Erdélyi Kárpát-Egyesület.

A tájszépség védelme.

Valamely táj kiváló természeti szépségét az erdők, rétek, sziklabérccek, tavak és folyók olyan a rendestől eltérő egymáshoz való viszonyai, illetve földrajzi helyzetei alkotják, melyek szokatlanságukkal a figyelmet magukra vonják, regényességükkel elbájolnak, vadságukkal megremíteneek, de együttvéve mint az örök Alkotó földfeletti hatalmának megnyilvánulásai, bensőkben lelki gyönyört okoznak. Az istenalkotta természeti látványosságok közepette épültek hajdanában az ó-kor katonai erődei, az egész vidékek védelmére, vagy uralására szolgáló várak, melyek még romjaikban is az utókor csodálatára érdemesek.

Ma már hozzászoktunk, hogy egy-egy ilyen ősi sásfészekben gyönyörködve hallgassuk a környék rengetegeinek zúgását. Azonban ha az erdőségek pusztításainak és a várromok szétomlásának ok-szerű intézkedésekkel előre gátat nem vetünk, akkor a természeti szépségek is káros átalakuláson fognak keresztül menni, vagyis itt-ott nem egy vonzó erőtlől lesznek megfosztva.

Németországban nagy gondot fordítanak a történelmi emlékek és így elsősorban a régi „burg“-ok restaurálására.

Maga Vilmos császár járt elől jó példával, a mikor a *Hoch-Königsburg*-ot visszaállítandó, tervet dolgoztatott ki az említett várnak stilszerű helyreállítására. Másrésről a községek is hasonló tervekkel foglalkoznak, hogy a történelmi múlt romokat konzerválják; költség-előirányzatokat készítenek, gyűjtéseket rendeznek, itt-ott villanyos vasutat készülnek építeni és általában át vannak hatva a régi várak idegenforgalmi vonzóerejének a fokozásától.

A restaurálást megelőzőleg nagyszabású és alapos előtanulmányok folynak az egész vonalon, hogy a kor- és stilszerűség mindenütt érvényesülhessen és az idegen turisták látogattak s az idők viszontagságaitól megviselt történelmi emlékek idegenforgalmi hasznáminél inkább kiaknázható legyen úgy az illető környék, valamint a lakosság közgazdasági érdekeinek az előmozdítására. Az út-

építések és javítások különösen nagy mérvben hozzájárulnak ahhoz, hogy némely nevezetes romok látogatottsága emelkedjék, miért is külföldön e tekintetben is messzemenő intézkedések történnek.

Ezen a téren nálunk is sok volna a teendő, mert legszebb ősi váromladékaink csaknem napról-napra mindinkább szétmállanak, a felismerhetetlenségig összeomladoznak.

A nap izzó heve, a tél robbantó fagya, az esőzések és szélviharak, a villám, az állatok és az emberi kéz kegyetlensége lassanként, észrevétlenül porlasztják, morzsolják, ledöntik lovagváraink itt-ott még égnek meredő falait, tornyait, a nélkül, hogy a legkisebb gond lenne fordítva az enyészet megakadályozására.

Maholnap repkény és cserje fogják teljesen befödni a széthulló kőcövekét, ha tétlenül nézzük az elemek csatájában legyőzött várfalak folyton gyengülő ellentálló erejét.

Már pedig a túristaság nagy kárát vallaná, ha a mindent nivelláló idő vasfogának esnének áldozatul szép tájaink regényességét kiegészítő történelmi emlékeink.

Mert az ég jelenségei és a természeti tünemények mellett nemcsak a történelem, hanem még a mondavilágába is érdemes a turistának bemélyedni.

Hiszen olykor egy-egy romot, váromladványt, ősi fát vagy korhadtt keresztet úgy a hegytetőn, mint az elhagyott magános erdőben körülszövi a monda titokzatos pókhálója és a tájszépség a romantika arany fényétől mintegy megeszményül.

Rég ideje, hogy *Köváry* László az erdélyi várakról írott érdekes munkájával egy a múlt idők ködében elmosódott legendás korszakba bevilágított, de azóta nem igen akadt követője, ki hegyeink mohalepte és bozóttal benőtt kőomladékait rendszeresen tovább kutatta volna és kellő szakismerettel, turistamódra bejárta volna a kegyelet és a hagyománytól megszentelt történelmi emlékü vidékeket.

Pedig bizony nem ártana egy kis lelkesítő bűvárkodás, hogy legalább megtudjuk, miszerint hány történelmi emléket hagytunk elpusztulni és esetleg melyek volnának még a lehetőség határain belül, úgy a hogy, megmenthetők. A vajdahunyadi vár ma-holnap befejezendő helyreállítása mellett hol a pozsonyi, hol a visegrádi vár restaurációjának a sajtóban pedzett kérdése kísért, de mindannyiszor újra letűnik, pedig bizony még a Vág-völgyét is egész magyar Rajnavidékké szeretné átvarázsolni az élénkebb turista képzelet.

Az erdélyi várromok egyike-másika pedig kiváltképpen megérdemli, hogy legalább az oktan, hogy ne mondjam barbár pusztítás ellen megvédelmeztessék és a turisták számára könnyen megközelíthető utakkal legyen ellátva, itt-ott a hazafiság nem egészen fölösleges ébrentartására.

Hogy egy dicséretes és követendő példát hozzak fel: Déva festői vára ott emelkedik bomladozó falaival a Maros mellett egy

erdővel borított hegycsúcson. Szépségben csak a visegrádi vár vetekedik vele, amely némileg hasonlít is hozzá.

A gyönyörű történelmi emlékekben gazdag várat, amely a szabadságharc ideje óta rom, amikor az osztrák őrmester felrobantotta, a dévaiak kegyelettel gondozzák. A várhegy oldalát körülvevő erdőséget rendben tartják s a romokhoz kigyózó út vezet fel. Beh örvendetes volna, ha e romjaikban is fenséges messze látó tornyokat az érdekeltség másutt is kellő gondozásban részesítené.

* * *

Az őszkorban a népek szabad vadászatból éltek, miért is csak a földművelés és állattenyésztéssel fejlődött ki a föld és a talaj, az erdő és fa tulajdonképeni értéke.

Volt idő, amikor az ember lábát az ősz rengetegek sűrűjébe be sem tehetette.

Mély szakadékok, lázthozó mocsarak és száguldó hegyi patakak akadályozták a közlekedést.

A neolitik korszakban az ősember a legkezdetlegesebb kőbaltával és hegyes csontból kiélesített nyilvesszővel lépett ki cölöpös falujából élelmének fölkeresésére és egyúttal önvédelmének a biztosítására.

A létérti küzdelem vezetett a vas, majd a réz fölfedezésére, mi a fegyverek tökéletesedését vonta maga után s a cserekereskedést szülte. Ezt tetézte aztán a só és a nemes fémek föltalálása s a túrista bányászok kincsszomját a legismeretlenebb vidékekre is kiterjesztette.

Azért tehát sok tekintetben a bányászok tekinthetők a művelődés úttörőinek, mint a kik erdőket irtottak, utakat készítettek, a folyók aranyát kiaknázták és így mindinkább az alpok havasi völgyéig, a jégfödte hegycsúcsokig hatoltak, hol a legnemesebb ércet a hegyi erekből nyerni kitalálták.

A bányászok a germán nép szaporodásával, mint ama hegyvidékek népfölöslege, egész csapatokban Felső-Magyarország és Erdély felé is levonult, nyomon követték őket a földművelők, vadászok, állattenyésztők és kereskedők, kik a hegységbe vezető utakat az idegen népeknek is megmutatták.

A megindult népvándorlásnak az aranyszomj volt a rugója; várak, városok és csodálatraméltó útépitések keletkeztek és a montanisztikus kultúra a római birodalom megdőltéig, addig el nem ért magaslatra emelkedett.

Az ezután beállott hanyatlás csak a kereszténység terjedésével kezdett újra a bányászat föllendülésének helyet adni.

Mint mindenütt, úgy nálunk is a gazdasági és ipari fejlődés gyorsabban terjedt kívül, mint a hegyek belsejében, mindazonáltal az a bányavidékek kulturális és üzleti viszonyára nagy befolyást gyakorolt.

Igy többek közt a bányászat és a túristaság kölcsönhatása könnyen kimagyarázható a bányavidékek kereskedelmi forgalmából s a bányászat és kohászattal összefüggő tanulságos látnivalók vonzóerejéből.

Sok turistát a föld mélyén vagy a hegyek belsejében folyó misztikus kultúra épűgy érdekel, mint valamely hegytető vagy várrom magaslatáról élvezhető szép kilátás.

Azonban mi sem elszomorítóbb, mint egy felhagyott bánya beomlott tátongó bejárata, avagy egy csaknem körakáshoz hasonlító és csupán a szájhagyományban élő régi vár szétesett om-ladványa.

A mulandóság ilyen kézzelfogható és szemellátható jelképei előtt a természetbarát saját esztetikai érzeke is azt sugallja, hogy az erdők szépségét megzavaró közönséges köhalmazok és banya-üreges a tájszépség előnyére átalakítandók, a történeti emlékek pedig a teljes elpusztulástól lehetőleg megóvar-dók.

Örvendetes jel, hogy a túristaság terjedésével a természeti szépségek iránt való fogékonyság is emelkedik, — mert ma már olyan áldozatokat hoznak ennek érdekében, mint a minő ezelőtt alig lett volna lehetséges. Pl. a Rajnaprovincia tartománygyűlése nemrégiben a Siebengebirge fentartási költségeire kétszázézer márkát szavazott meg alapúl arra az esetre, ha az illető Szépítő-egylet bizonyos évek alatt legalább 1½ millió márkát lesz képes egy értéksorsjáték segítségével összehozni, és ha Köln városa 100000, Bonn pedig 50000 márkával járul a nagyszabású mozgalomhoz.

A főtörekvés az ellen irányul, hogy a számos trachit, bazalt stb. kőbánya ezt a szép és regényes hegyvidéket, melynek a rajna-parti Drachenfels a fénypontja, tovább ne éktelenítse.

Nem mindenütt vihető keresztül, hogy a kőbányaipar meg-akadályoztassék, de a helyes közvélemény nyomása alatt csekély eszközökkel is lehet valamit tenni, hogy pl. a felhagyott kőbányák törmelékei elegyengettessenek, az üreges betöltessenek és az azokon könnyen és jól tenyésző akác vagy vadszőlővenyige egy erdő vagy hegyoldal szépséghibáját befödják és az összbenyomást sértő banyaomladványokat benöjjék. A községi hatóságok megszívlelhetnék ezt a csekély költség és fáradsággal elérhető s a szépítő egyletektől kiviendő általános intézkedéseket.

Természetesen nem szabad szemünk elől téveszteni, hogy a tájszépség egyik kiváló tényezője a fa, illetve az erdő.

Conventz tanárnak támadt az a szerencsés eszméje, hogy a nyereségvágy, elemi csapás, vagy öregség miatt megsemmisülésnek kitétt erdők kellő védelemben és ápolásban részesüljenek, nehogy eredeti erdőrészletek vágatás alá kerüljenek s ezzel egyénileg és esztetikai szempontból vagy történeti hagyomány folytán figyelemreméltó s az alkotó természetszülte szeszélyesen nagyszerű alakulások nyomtalanul eltűnjenek a föld színéről. A szakirodalom rég

foglalkozik az erdei fák sokféle átalakulásával, de jobbára csak szigoruan tudományos szempontból.

Most *Conventz* tanár javaslatba hozta, hogy gyakorlati fontosságánál fogva az egyes vidékek nevezetesebb cserjéit, fáit és erdőállományát rövid magyarázattal ellátott rajzokban, leltárkönyvben örökítsék meg és az itt-ott fenyegetett természeti szépségek védelmére kellő intézkedéseket tegyenek. A porosz kir. földmiv. miniszter Kelet-Poroszország részére már el is készítette a leltárkönyvet (*Merkbuch*), mely a birtokviszonyok és védő zonák szerint van összeállítva, úgy hogy ezzel minden ujjonnan kinevezett erdészeti és közigazgatási hivatalnok új kerületének kiméltre szorult ritkaságaira direkte figyelmessé válik. Ilyen természeti kincsek közé sorol *Conventz* olyan faegyedeket, melyek történeti, kulturtört. jelentőséggel bírnak, magas koruk, rendkívüli nagyságuk és szépségük vagy abnormis fejlődésüknél fogva tűnnek ki, ugyszintén kisebb kiválóan jellemző erdőrészeket, melyek főként valamely tájszépesség emelésére nagy befolyással vannak, vagy a fafajok összetételénél fogva ragadják meg figyelmünket.

Nagy veszély fenyegette nemrég a világhírű kaliforniai mammut-fenyőerdőt. Ezt az erdőt, mely nemcsak Kalifornia, de majd az egész világ legszebb természeti csodája, kiakarta vágatni egy *Witbeside* nevű fakereskedő, ki azt az erdőt nemrég óriási pénzösszegért megvásárolta. Most a kaliforniai egyetemek és sok magánember közbeléptek, hogy az erdőt nagy pénzen is visszavásárolják. Felszólították a hatóságokat is, hogy gyorsan lépjenek közbe s tiltsák be az erdő kivágását. A világhírű erdő a Stanislaus-folyó mentén 5000 láb magasságban fekszik a tenger színe fölött. Az erdő mammut-fenyőből (*Wellingtonia gigantea*) s körülbelül 100 óriási sárgafenyőből áll, ezek közül 31 meghaladja a 300 láb magasságot s szélességük 60 láb.

Ha nyilvántartásunk lett volna, beh sok ösfenyvesünket sikerült volna fenntartanunk az utókor gyönyörüségére. E tekintetben *Darányi* miniszter alatt nálunk is történt némi intézkedés.

A tájszépségek összehasonlításával könnyen rájöhettünk még arra is, hogy egyes erdőségek szépsége minő fafajok favorizálásával volna fokozható, ami aztán egész tájak vonzóerejét teszi ellenállhatatlanabbá.

Eltekintve attól, hogy kiválóan szép erdőségek valóságos gyöngyei némely vidékek természeti nevezetességeinek, egyes híres fáknak a megvédése már csak azért is fontos, mert városaink, falvaink, nyilvános tereink öreg hársai, százados tölgyei, kőrifái, továbbá némely fürdőhelyek vagy nyaralók ősi parkjai és fenyvesrészeleihez a kegyelet és népszokás, kiküzdött győzelmek, ünnepek, vagy más hazafias események emlékei fűződnek s mint pl. a svájci faalbum fénynyomatu képei, egyenesen nevezetesebb fáink oltalmára figyelmeztetik a népet.

A német várak fentartására pláne már egyesület is alakult, mely rövid fennállása óta is sokat tett a várak védelmére. Többek közt az utóbbi időben tulajdonosa lett a rajnamenti *Marxburg*-nak, mely hamisítatlan középkori megjelenésével tűnik ki.

Tervben van, hogy ezt a minta-várat fentemlített egyesület (Vereinigung zur Erhaltung deutscher Burgen) a *Dilich* hesszeni krónikás minapában fölfedezett kitünő és korhű rajzai alapján helyreállíttassa. A *Marxburg* egyuttal alkalmas lesz *vármúzeum*má alakulni, hol a különböző lovagvárak, erődök s egyáltalában a középkori védelmi művek és erődítmények régi alakjukban, illetve romjaikban modellek, festmények, rajzok, fényképek útján, vagyis írásban és képben a Rajna vidékét látogató turisták részére fognak kiállíttatni.

Természetesen gondoskodás történik, hogy az említett várban az idegen utasok jó étkezésben, esetleg teljes ellátásban részesülhessenek.

Mindenesetre nem utolsó gondolat a régi várakat múzeumokká, illetve turistaszállókká alakítani és így fennmaradásukat modern szerepük és az idegenforgalom kapcsolatából kifolyólag biztosítani.

Az elmondottakból kiviláglik, hogy mi mindent tehetnének a turista- és szépítő-egyesületek vidéki hálózatai társadalmi úton a tájszépség emelésére.

Nem régiben a francia képviselőház asztalán feküdt egy a *festői tájak és természeti emlékek megvédésére* vonatkozó törvényjavaslat tervezete, mely mindenekelőtt óvást emel és orvoslást keres az indusztriálizmus túlkapásaitól veszélyeztetett festői víz-esések azon káros átalakulásaival szemben, hogy t. i. azok a tájszépség rovására pusztán csak az eleven erő közönséges felfogóivá váljanak. Ha ez az esztetikai és bizonyos tekintetben kulturirányzat Franciaországban is győzelemre jut, akkor méltán remélhető, hogy a tájszépség s a tőle alig elválasztható turistaalkotások védelme minden civilizált népnél kedvező fogadtatásra talál, a mi világszerte fényes diadala lesz a turistaságnak.

Hogy mennyire hódít ez az irányzat, legélénkebb bizonyosságai az Angol-, Német- és Franciaországban alakult ugynevezett tájszépségvédő egyesületek.

Nemrégiben alakult Drezdában egy „Heimatschutzbund“ nevű szövetség, mely a történeti emlékek, régi várak, a hagyományos népépítés, a természeti szépségek, romok, a hazai állat-, növényvilág és földtani sajátosságok, a népipar, régi szokások, ünnepélyek, népviseletek, a régi utca- és helynevek föntartása, illetve visszaállítása érdekében fejt ki tevékenységet.

Ez a német szövetkezet tavaly októberben már kongresszust is tartott Münchenben, hogy minden rendelkezésre álló állami és társadalmi eszközzel védje a szép vidékek eléktelenítését. Vajjon nem volna ez a kérdés nálunk is időszerű? Ennek az eszminének

áll szolgálatában az Erdélyi Kőrpat-Egyesület is, mely a társadalom támogatásával országrészünk legrejtettebb természeti csodáinak az ismertetését és megkedvelését tűzte feladatai közé.

Már pedig, a ki a hazát egyes részeiben is megismerni és megszeretni akarja, a ki a szülőföldéhez a tájszépsegek és természeti kincsek révén is vonzódik: az még jobban érezheti a magyar földhöz való ragaszkodását.

Azzal is adjunk tehát kifejezést hazaszeretetünknek, hogy megoltalmazzuk tájszépsegeinket és az azok érdekében létesített turista alkotásokat.

A Ghyczy-vár.

Győr közönségi nyári kirándulóknak egyik kedves helye, a Magyar-Léta mellett fekvő Ghyczy-vár. A mindenfelé használatos „Géczi-vár” elnevezést ezúttal el kell hagynunk, mivel ez későbbi népies elferdítés, melyet egyes krónikások, turista-írók is átvettek. *Jakab Elek* ezt már évek előtt megtette, midőn az „Archeologiai közlönyben” a várromoknak régészeti szempontból való átkutatását végezte s a közönség mégis a nem helyes Géczi néven szokta említeni.

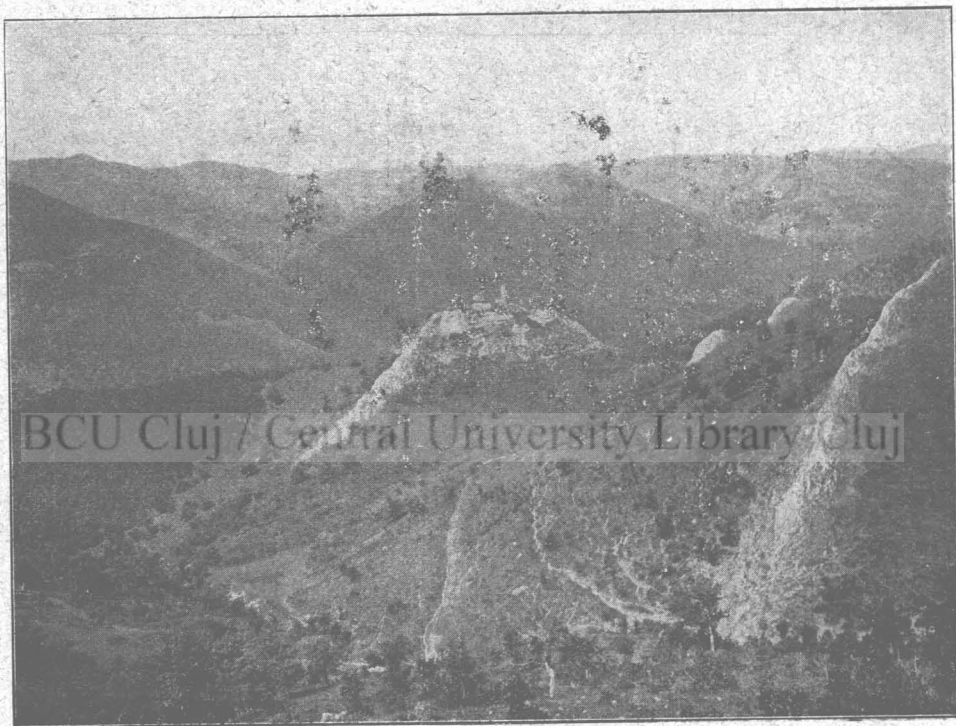
A legrégebbi okmányokban Léta, Létavár név alatt ismertetik, azon időkből, midőn a vár őrséggel megrakott erősség volt. Így tudjuk, hogy az Róbert Károly idejében a vajda birtokához tartozott s 1450-ben kelt egyik adománylevelével szerint *Dengelegi* Pongrác alvajda és felésége: Csolnokosi Klára voltak a tulajdonosok; az 1464-iki oklevélben a vár parancsnoka (kaszteállánja) *Czikó Mihály* volt.

A vár, mely *Hunyadi János* idejében már jelentékeny szerepet játszott, első teljes elpusztulását *János Zsigmond* idejében érte meg, midőn Balassa Menyhárt hűtlenségét, a német párthoz való átpártolása miatt megbüntetendő, a híres Létavár elfoglalását rendelték el. A vár őrségében civódás fejlődött s a feladást elhatározták. De midőn *János Zsigmond* ostromló hadai bevonultak a várba, iszonyú löporrobbanás a várnak nagy részét romba döntötte s 50 harcost is megölt vagy a romok alá temetett. Ekkor a király a környék birtokait s a már romba dűlt Léta várát is *Kolozsvárnak adományozta* (1562)

volna, *Jakab Elek* szerint. Ennek történelmi kikutatása még azonban munkásokra vár, mert van 1562-ből július 30-án kelt oklevél, mely a Rákoshoz tartozó Létát *Kabos* Ferencnek és *Kristófnak* adja.

Ezen idők után kapja meg a várromokat a szomszéd erdővel *Ghyezy János* kormányzó, ki azután annyira megszerette a környékét, hogy a romokat elisztozottatta és a várat lehetőleg kijavíttatván, ismét lakhatóvá tette. Ezen időktől (1569) kezdve sokáig *Ghyezy-várnak* hívták, de hogy másodszer és mai állapotát tekintve, végleg mikor pusztult el a vár, azt még nem kutatták ki eddig.

Ma a még elég jókarban lévő s építési módjukra nézve felismerhető

A GHYCZY-VÁR.

Dunky E. Fölvétele.

várromok csupán ama gyönyörű erdővel körülvelt völgykatlan festői díszítésére szolgálnak. Az 50-es években gróf *Kornis* és *Mikó* már szót emeltek eme szép történelmi emlék megmentésére; később *Jakab Elek* és *Veress* Ferenc fényképész ismertették. Az előbbi hamaros, felületes felmérést is végzett (lépésekkel) s megközelítő képet nyújtott a várépület alaprajzáról, az utóbbi igen szép fényképekben ismertette a Gyeczy-várat.

Azóta velem együtt hányan lelkesültek azon gyönyörű összkép látására, melyet a várromok, a háttérben lévő fenyveserdős és sötétebb alappal reflektáló havasokkal nyújtanak! Hányan emlegették, hogy e romokat meg kell menteni s a széthullástól vagy pajkos pásztorok és kiránduló diákok szétdobásától megóvni. Sem a hatóságok, sem a község emberei nem törődnek

Léta várával; a kirándulók fel-felkeresik a remek völgykatlant, ámulnak, bámulnak, nagyot esznek, jókat isznak s tán egy kedélyes napot töltenek a vár romjai alatt, — de azután vége minden nagyobb lelki emóciónak.

Meggyőződésből mondom, hogy nemcsak a Léta vagy Ghyczy várat, hanem annak vidékét is meg kellene az *enyészettől menteni* az örök szépnek, melynek ma már a magyar közönségben apostolai s helyes érzékkel bíró követői is vannak. *Nyarálóteleppé kellene* varázsolni ama védett s jó vizekkel is ellátott ragyogó szépségű völgyet. Valamikor a vidék ugy is Kolozsvár tulajdona volt s okmányokból kitűnik, hogy kétízben, Zsigmond király alatt 1405-ben és a szomorú mohácsi vész utáni kettős királyság alatti időkből 1562-ben adományoztatott a szép vár és a birtokok Kolozsvár városának. Vajjon nem találkoznának lelkes vállalkozók, kik megszereznék a város ősjogának alapján ama szép erdővidéket s nyaralók építésére módot nyújtanának? Könnyű az odautazás, közel van Kolozsvárhoz és Alsó-Járához, tehát könnyű az élelmezési mód is. Pompás források, a Járapatak közelsége, *kedvező éghajlati* fekvés, a magyar-létai magyar lakosság fentartási érdeke stb. egyéb előnyök és követelmények bizony sürgetőleg intenek felénk. Mentsük meg a szép *Ghyczy-várát* és meglepő környékét a pusztulástól!

Hangay Oktáv.

Rip Van Winkle Szinden.

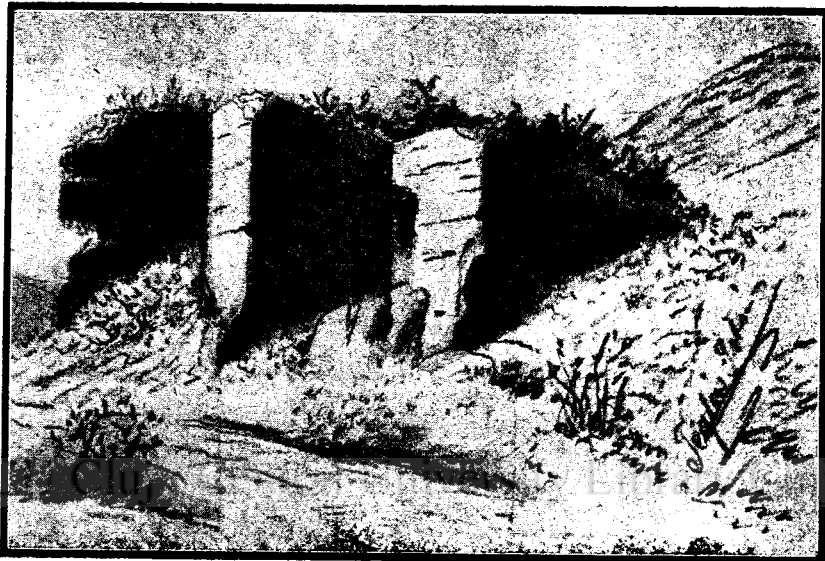

A szép Torda-hasadék közelében, ott a hol az út Szind felől a romladozó menedékház felé meredeken lejt alá, a mész márgás szirtek közül egy kiválóan magára vonja figyelmünket. Fel-tűnik szépen rétegezett finomabb anyagával s az emberi kéz munkájának nyomait magán viselő szabályos falaival. Ez a *Vágottkő*! A közeli Torda római épületeinek maradványai, sőt Erdély távolabbi részein is a római telepek helyein látható s innen kikerült faragott kövek nagy száma eléggé hirdeti, mily nagy fontosságú volt a rómaiak idejében az itteni kőbánya. A leszelt sziklafalakon mai napig is ezer meg ezer véső nyoma maradt fenn s ott látható az a kis fülke is, mely a munkások szerszámainak, avagy élelmének elraktározására szolgálhatott. Az 1700—1800 éves multnak ez a szép emléke több figyelmet s oltalmat igényelhetne korunk embereitől! Rajzom a kőbányát nyolc évvel ezelőtti állapotában tünteti fel, de azóta az emberek vandalizmusa sokat pusztított belőle!

Pár évvel ezelőtt egy körutam alkalmával egy szindi legény volt a kocsisom s kérdezősködésemre örömmel beszélt el, mi mindent hallott és tud ő erről a nevezetes szikláról.

Átkozott egy hely az uram! Így kezdte meséjét. Sok pénzt rejt ott a

föld magában, de nincs ki nyitját tudná, mert a boszorkányok őrzik ott a kincset. Jól látszik az ajtó ott a kőszikla oldalában, de a mióta kipusztultak erről a vidékről a régi nagy erdők, azóta talán már nem is terem erre többé a vasfű, vagy ha terem is, nem ismeri ma itt azt már senki s zárva áll a kincses pincébe nyíló kőajtó. Igaz ugyan, hogy a boszorkányok ők maguk is minden hét esztendőben egyszer kinyitják azt az ajtót s akkor szabadna venni a sok drágaságból, de az is nagy veszedelemmel jár, mert könnyen ott fogják a tapasztalatlan embert. Ugy járt uram Flóra is! Flóra, egy szegény szindi özvegy asszony szép leánya, éppen Térjhez készült s már a kézfogó is ki volt tűzve, midőn az anyja elküldötte őt a Torda-hasadéknál

VÁGOTT KŐ.

Tóglás István rajza.

(Római kőbánya a Tordahasadék közelében.)

lévő egyik malomba örletni. Flóra el is végezte az örletést s még egy csomó erdei virágot is szedett, hogy azzal a Nikuláj kalapját felékesítse. A mint a tarisnya liszttel haza felé igyekezett, útja a Vágottkő mellett vitt el. Bámulva látta, hogy a szikla ajtója tárva-nyitva áll. Sokszor hallotta ő is az embereket az ott rejlő kincsről mesélni s most egyszerre eszébe jutott, mily jó lenne venni belőle bár annyit, a mennyi a szalmakalapjába elfér. Gyorsan lerakta virágait és tarisnyáját a szikla tövébe és sietve mászott be az üregbe, a hol a kádakban felhalmozott sok mindenféle pénz és drágaság fénye csaknem elvakították szemeit. Pár marokkal teleszedte kalapját, de mikor már az ajtón kívül volt, kevésnek találta a magával hozott kincset s elhatározta, hogy még hoz bár egy köténnyel abból. Zsákja mellé helyezte tehát kincscsel megrakott kalapját és ő ismét visszament az üregbe. Alig érkezett azonban a kádakhoz, a szikla ajtója becsapódott s őt ott mély álmom lepte meg. Valami mézskői emberek, kik éppen arra felé jártak, hallották a nagy robbajt, de mire odaszaladtak, az ajtó már úgy be volt záródva, mintha sohasem is lett volna nyitva. A leány ott talált kalapjának tartalmát bölcsen tarisnyájokba rakták s az üres kalapot, a lisztet és virágot ott hagyták. Azokat késő este találták meg a Flóra keresésére indult rokonok és a vőlegény, kik Flóra nevét kiáltozva járták be a falú határát.

A Flóra öreg anyja nap-nap után sírva várta és kereste elveszett leányát, míg bánatában elpusztult. Nikuláj, a vőlegény várt egy évig, várt

kettőig, de miután Flóra csak nem került elő, más leány után nézett, megvizsgáltódott s meg is házasodott.

Hét év telt el s egy nyári vasárnapon a boszorkányok, — Isten tudja miért, — ismét ajtót nyitottak. Flórát felébresztette hosszú álmából a kívülről beözönlő világosság és levegő. Nem is kellett neki a kincs, hanyatt-homlok szaladt ki onnan. Hogy mily hosszú időig volt ott ő a szikla foglya, arról Flórának fogalma sem volt. Ide-oda szaladgálva kereste lésztes zsákját, kalapját és virágait, melyeket ő az ő hite szerint csak alig néhány perccel előbb hagyott ott a szikla tövében. Végül is az jutott eszébe: Hátha most is, mint oly sokszor máskor, Nikuláj utána settenkedett s ő vitte haza helyette azokat a tárgyakat. Útközben még virágokat szedett s azokból néhány szálát a hajába is tűzött; a többit pedig szintén Nikulájnak szánta. Éppen a templomból jöttek ki az emberek, mikor Flóra a faluba érkezett s idegenül néztek a furcsa vén leányra, ki különös nyugtalansággal fürkészte a házakat s haladt el előttük.

Flóra bár keresztülhaladt az egész falún, hasztalanul kereste az ők kis kunyhóját. Hitetlenül rázta fejét, midőn kérdezősködésére oly felvilágosítást nyert, hogy anyja már évek óta a temető lakója s kunyhójuk helyén pedig már rég másnak az új háza áll. Fájdalommal csordultig telt szíve, midőn arról értesült, hogy szeretett vőlegénye is rég mást boldogít s midőn pedig egy tükörbe pillantva meglátta a saját maga vénülő arcját s őszülő haját, bánatában megőrült.

Sok-sok éven át kborolva járta be a vidék falvait, de mindig félve kerülte a *Vágottkő* környékét s másokat is mindig óva intett: Ne menjenek oda és ha útjuk netalán mégis arra viszi, ne közeledjenek a kincset rejtő üreg átkozott ajtajához!

Ime ez a *Vágottkő* meséje, mely annak a különben is nevezetes sziklá-
nak még több érdekességét kölcsönöz.

Téglás István.

Az erdélyi oláh néprajz köréből.

Irta: **Orosz Endre.**

AZ „ERDÉLY“ tavalyelőtti évfolyamában „A néprajz az ősebertan szolgálatában“ címen értekeztem a két tudományág kölcsönhatásáról. E mellett reámutattam az ősfoglalkozások szemmel láthatóan rohamos hanyatlására és halaszthatatlan dolognak minősítettem a napról-napra pusztuló tárgyi rész felgyűjtését. Hogy e tekintetben én mit s a magam szerény keretében tényekhez és időmhöz mérten mennyit cselekedtem, arról e cikkem keretében tényeket kívánok megszólaltatni, midőn az 1905. évi husvétkor az EKE muzeumban kiállított* 1000 darabnál több, valamint a későbbben gyűjtött — de ki

* L. Erdély. 1905. évf. 62--63 lap.

nem állított újabb 1000 tárgyból álló etnográfiai kollekciómát általános vonásokban ismertetem.

A mi e gyűjtemény keletkezését illeti, a gyűjtésre Herman Ottónak az ezredévi országos kiállítás alkalmából közszemlére tett ősfoglalkozási gyűjteménye adott impulzust, a midőn ez égő vágyat keltett bennem, hogy az etnográfia ősi jellegű tárgyi részével tüzetesen és rendszeresen foglalkozzam. 1896. óta, t. i. a midőn megbecsülni tanultam a korunk legalsóbbrendű népiés foglalkozásait úzók önönmaga készítette primitív szerszámaikat és más használati tárgyait, minduntalan érdeklődéssel kísértém az ősfoglalkozásokat és a mint körülményeim megengedték, az 1899-ik év folyamán a tárgyak gyűjtéséhez is hozzákezdtem. Azon időben a sepsi-szt.-györgyi Székely Nemzeti Múzeum néprajzi gyűjteményét nem tekintve, csakis az E. K. E.-nek éppen a megalakulás stádiumában lévő néprajzi muzeuma buzgólkodott az oly kívánatos mentésben. Az egész ország egyenletes felgyűjtésével elfoglalt Magyar Nemzeti Múzeum oly távol van tőlünk, hogy ha gyűjt is íttén, nem gyűjthet oly kimerítő aprólékossággal, mint a ki helyben lakva, éveken keresztül nyugalmas rendszerességgel munkálkodik. A ki hosszabb időn át foglalkozott már néprajzi gyűjtéssel, csak az tudhatja, hogy vannak olyan ritkább etnográfiai jelenségek, amelyek valamely vidék tárgyi néprajzának megszabott rövidebb időn belül folytatott szkatikus felgyűjtése közben észre nem vehetők, hanem néha csak évek leforgása mulva véletlenül kerülnek szem elé. Hogy ezt csak egy példával világítsam meg, felemlítem azt a velem megtörtént igen jellemző esetet, hogy a midőn Apahida község néprajzi tárgyait 1899 óta itt helyben szorgalmasan gyűjtögetém, csak hat év mulva láttam a határon tartózkodó oláh juhásznál egy olyan jellegzetes juhász kutya-kötőrúdat, a milyent nemcsak ezen 6 év alatt, de még azelőtt is soha és seholsem észleltem. És ez nagyon természetes dolog, mert hiszen a néprajzi sajátosságok nemcsak vidékenként, hanem egy és ugyanazon vidéken is a különböző népfajok, az emberek kora és neme, foglalkozása, vallása, az évszakok s egyéb körülmények szerint is változhatnak. Mert a néprajz olyan, hogy a gyűjtésnek bármely mezejére lép az ember, mindenütt új alakokra bukkanhat.

Mint prehisztorikus régész, a ki kétszeresen méltányolhatja az ősfoglalkozási tárgyaknak a műveltség történetét megvilágító értékét, még kevésbbé nézhettem tétlenül az ősrégi idők enic kezdetleges műveltségi hagyatékának szemünk láttára történő végső elenyészését. Az Erdélyszerte végzett ősrégészeti kirándulások kapcsán tehát többnyire gyalog és nem akadályoztatva a nagyobb útazási átalányok hiányától, a gyűjtés munkáját 1899. óta, a tudomány követelményeinek megfelelő módon, hazám földje iránt való lelkes szeretettel s nekem pótolhatatlan örömmel mind a mai napig szakadatlanul végeztem. Az ekként összehordott anyag, mely ma már 2200 darabra növekedett, természetesen távolról sem tart igényt a teljességre — ha t. i. az erdélyi felföld kiterjedt területét és ezen az összegyűjtendő néprajzi tárgyak sokféleségét veszszük tekintetbe, — ellenben bátran és joggal mondhatom, hogy a pusztulás rohamos gyorsaságát tekintve, számottevő anyagot tartalmaz különösen a Mezőséget illetőleg és hogy a két szobát is megtöltő „kis múzeum“ a két Kárpát-Egyleti múzeum után mindenestre első helyen áll az erdélyi részek néprajzi gyűjteményei sorában. Egyes csoportjai — így a csiholó-acélok, a bocskor-törökök, pásztorbotok, sátoros cigányok holmija — kiválóan gazdagok s e tekintetben alig hiszem, hogy a Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályán kívül más hazai muzeumi vetekedhetnék vele.

A gyűjtemény első ezer darabjának ualkodó anyaga eredet szempontjából Apahidáról és környezetéből való s kevés kivétellel mind oláh, de éppen ebből a körülményből kifolyólag nagyon tanulságos egyfelől az oláhság néprajzának megismerésére, másfelől pedig arra a viszonyra nézve, a mely

egy művelt nagy magyar város és a környező műveletlen kis oláh falvak között a sokkal előrehaladottabb kultúrával bíró magyarság fölszívó és beolvasztó képességének rovására évszázadokon keresztül sem változott. Ennek a maradi népfajnak minél behatóbb megfigyelése az ősrégészre is fölötte érdekes vonatkozású, mert ha a történelem előtti idők kezdetleges társadalmi és művelődési életviszonyainak rejtekeibe óhajt behatolni, akkor ezért nem is kell a polinéziai szigetvilág emberevő népei közé törekednie, — a hol a tropikus égalj a miénktől amugy is merőben elütő életjelenségeket teremtett, — hanem itt Európának majdnem kellős közepén az erdélyi falusi oláh népélet körében is találhat „modern ősemberi“ szokásokra, erkölcsökre és tárgyra. Hiszen az oláh népies használatú tárgyak olyannyira kezdetlegesek, hogy sokszor még a prehisztorikus k. letelnél is egyszerűbbek; látszik rajtuk a teljes *vis inertiae*, a mely a szükség kielégítésén felül magasabb izlésre egyáltalán nem törekedik. Éppen úgy, mintha van kukorica, megvan a mamaliga s ekkor tovább dolgozni már fölösleges. Hogy mennyire primitív kulturát képvisel különben az általán egybehordott etnográfiai gyűjtemény, igen jellemző egy — a választói kiállítást megtekintő — mágnásnak ama nyilatkozata, hogy reá nézve ez az egész kollekción egy középpáfrikai néprajzi kiállítás hatását teszi. Hasonló gondolatot fejez ki *Solyomossy* Sándor dr. is, midőn egyik néprajzi cikkében* ekként ítélkezik: „a mi oláh pakulárunk szinte kőkorszakbeli lénynek tetszik a főváros lakóihoz képest.“ De nem kevésbé érdekes tanulságot nyújt e gyűjtemény a gondolkozó szemlélőnek az emberi természetben rejlő konzervatívizmus szilárdságáról, a melynél fogva a természetes ősiségtől való elszakadás a modern fejlődés kényszerének nyomása ellenére mind e mai napig sem történhetett meg. A kezdetleges elmaradottság jellemző példáit szolgáltatják a Kolozsvár környéki oláhlakta községek. Ezekhez tartozik Apahida is. A jó magyarnevet, de oláh lakosságú község a Kis-Szamos folyó szép, nyílt völgyének egy terjedelmes lapályán, a Kolozsvár—bukovinai régi elsőrendű országút és két fő-vasút, továbbá a Kolozsvár—mezősegi és kolozsi útvonalak csomópontján fekszik, a hol már ősidőktől kezdve részese volt a folyton jövő-menő utazók által keletkezett élénk forgalomnak; a rómaiak óta használt műútja minden időben a hadak útja is volt; tanúja lehetett a 14 km. távolban fekvő Kolozsvár sok százados multjának és az erdélyi fejedelmek kora óta a műveltség középpontjának tőszomszédságában a polgárosodásnak és szellemi haladásnak a meglévőnél sokkal nagyobb mértékét volt alkalma kölcsönözhetni. És mindezen kedvező körülményekkel szemben mit tapasztalunk? Azt, hogy önkészítette házi berendezésében, tárgyi felszereléseiben, részben ruházatában a legutóbbi évtizedek idejéig az őskori kezdetlegességgel határos jellegű; erkölcsében durva; a babonáság és balhiedelmek iránt rokonszenves, ellenben minden felvilágosodás és haladás iránt nemcsak közömbös viselkedésű, hanem elutasító indulatú. Az általánosan elterjedt kenyérkereső munkája a földművelés mellett különös kedvelője az ősfoglalkozásoknak, mert a halászat és vadászat ingyen prédát nyújt, míg a pásztorkodás révén munkakerüléssel is meg lehet élni. Mindezen jelenségek és tények pedig összeségükben megcáfolhatatlanul arra vallanak, hogy a művelődés ezt a köznépet még a XX-ik század elején is úgyszólván érintetlenül hagyta és hogy — a mi politikai tekintetben a magyarságra nagyon figyelemreméltó — nemcsak a félreeső, elzárt helyeken, vagy nehezen megközelíthető havasi vidékeken, hanem egy nyílt, vagy kultur-középpont közvetlen közelében is képes volt megbonthatatlan tömör etnikai tömegben századokon át változatlanul fennmaradni.

Mennél műveletlenebb valamely népelem, rendesen annál konzervatívabb

s viszont minél konzervatívabb, annál nehezebben találunk termékeny talajra az illető népnél a művelődés csirái. S hogy a szóban forgó népelem mennyire ragaszkodik a még ma is meglévő ősi állapothoz, azt érdekesen mutatja ez a néprajzi gyűjtemény, a melyet, ha az illető népnél a műveltség iránt való érzék fokmérőjének tekintünk, a korkülönbözeti és klimatikus körülmények tekintetbe vételével bátran lehet azt párhuzamba állítanunk a történelem előtti vagy akár az ausztráliai vadnépek primitív kulturájával.

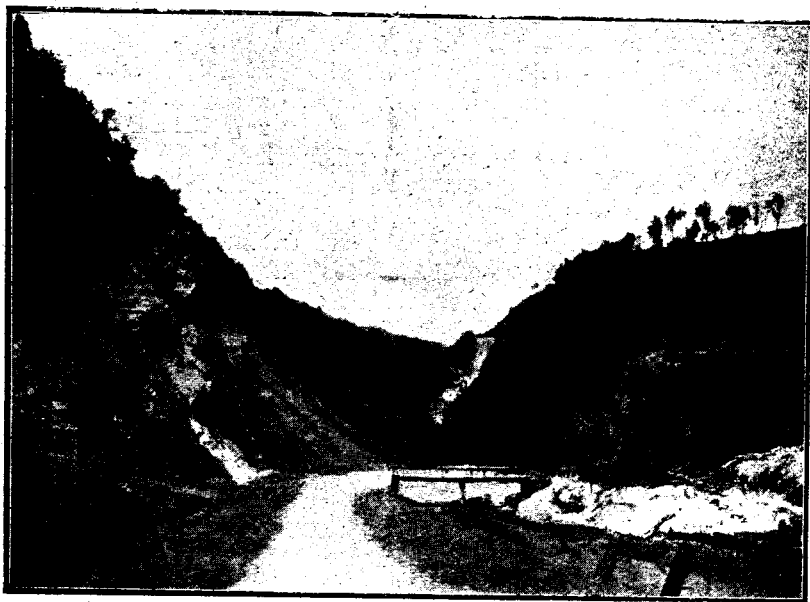

A bábai szoroson át.

— Háromnapos kirándulás. —

MAGYON téved az, aki azt hinné, hogy Szolnok-Doboka-vármegye természeti szépségei nélkül szűkölködik; éppen az ellenkezőt bizonyítja egy tavaly nyári kirándulásom.

Galgó vasúti állomástól 3 órai kellemes kocsizás után értünk Magyar-Lápos nagyközségbe, honnan aztán rövid félóra múlva feltűnt a sztojkai fürdőtelep.

Ifj. Pojlák I. főlvétele.

A BÁBAI SZOROS BEJÁRATA.

Galgó és Blenkemező község udvarházaiban és kertjeiben gzyörkődve, az aratás és szénagyűjtés verejtékező munkásainak keze alatt, láttuk, hogy

miként hull a kéve, emelkedik a boglya; a letűző nap verőfényében, a merre csak a szem lát, benépesül az ugar, sorban álló keresztekkel és őrt álló takarmány-kalangyákkal. A kezében sarlóval, vállán gereblyével és villával elvonuló falusi nép tisztességgel köszönti tovarobogó járműveinket és szemükből a meglegedés, arcvonásaikból a boldogság sugárzik felénk, hiszen megsegítette az Isten a szorgalmas, fárasztó munkás kezeket: mindenütt, de mindenütt áldás és áldás.

A szántóföldek és illatos rétek mögött húzódó hegysorok, egyszerre csak összekezdenek hajlani, az erdők közt kopasz sziklafoltok mutatkoznak és ime egy fordulatnál benne vagyunk az ugynevezett *bábai szorosban*, melynek mészkő falait szédítő magasságban ostromolja a csákány, hogy az így nyert törmelék a szoros mindkét végén füstölgő mészégető kemencékben izzadja ki bőséges mésztartalmát.

Szolnok-Doboka-vármegye monográfiája részletesen leírja ezt a termé-

10). Pojlák I. fölvétele.

RÉSZLET A BÁBAI SZOROSBÓL.

szeti szépséget. melynek Égnek meredő sziklái lépten-nyomon mintha elzárni látszanának az út.

Mindkét oldalról 70-80 méternyi magas, réteges mészsiklafal emelkedik. Balfelől kiálló sziklatömbök között egy-egy cserjés galagonyabokor kapaszkodik a szirtfalakba.

A jobbfelől való része meredek, oldalait fa- és kő-lecsúsztatók teszik változatosabbakká. Az óriási vízerőokozta réteghajlásokban gyönyörködhetik az utas, míg a geologusnak tanulmányt nyújt a különböző nagyságu megkövesült csigafajok, halak s más tengeri állatok maradványai.

A szoros, melyet egykor a bábai patak tört át, több helyt csak 8—10

méter széles; helyenként kiöblösödik s itt mészegető kemencék egész sora vonja magára a figyelmet.

Emitt egyiknek berakásához készülnek, körülötte az égetésre való fa, tovább már a felrakott mészkemence az alágyujtást várja, míg a többiben javában lángol, színes tüznyelve az útszélre nyulik; még tovább a már kiégetett s kihült meszet rakják apró hegyi lovak, ökrök által vonandó ernyős szekerekre.

A tudósok, festők és természetkedvelőktől látogatott tájszépséget mi is két képben bemutatjuk.

Kis patak szeli át a festői szorost, melyből 5 perc alatt ki is értünk és nemsokára Bába községen haladtunk át.

Karulyfalva a fele útja Sztojkanak, majd Dánpataka tünt fel fákban gazdag és így beárnyékolt házaival; alig hagyjuk el a kis oláh falut, a már előbb is látható Cibles-hegylánc hullámos oromzata éles körvonalakban válik ki a szemközti látóhatáron; előtérben mered felénk a csonka kúpalaku *Sátor-hegy* erdőborította sötét tömege, melyet 2 óra alatt lehet megmászni és csúcsáról Nagybánya, Szamosujvár és az egész Mezőség érdekes látóképet nyújt.

Macskamezónél nagy arányokban kitágul a völgy; itt van a gr. *Eszterházy*-féle mángán-bánya, melynek fekete porától szénégetőkhöz hasonlító fuvarosai váltakozva robognak el mellettünk a szintén *Eszterházy*-tulajdont alkotó borviz-szállítványokkal, melyek a sztojukai vizet viszik a Szamosvölgyi vasúthoz, onnan pedig az üres üvegekkel telt ládákkal térnek vissza.

Gyönyörködve az egyre jobban kiemelkedő és növekedni látszó Sátor-hegyben, önkéntelenül eszünkbe jut a Balatonmenti híres Badacsony, melynek alakja szintén ilyen csonka kúphoz hasonlít.

Egyszerre csak előcsillan a *Lápos* vize, majd egy épülő félben lévő nagy raktár: egész közel az erdőszélen vezet tovább az út, míg egyszerre csak az új kőhidon átrobogva a maga nagyszerűségében bontazik ki előttünk az egész Cibles-hegylánc. Hosszan elnyúló gerincéről, mely a Keleti Kárpátok erdélyi északi határláncolatának tagja, mint a Radnai havasok nyugati nyulványa e közt és a Gutin láncolathoz tartozó Lápos-hegység közt foglal helyet.

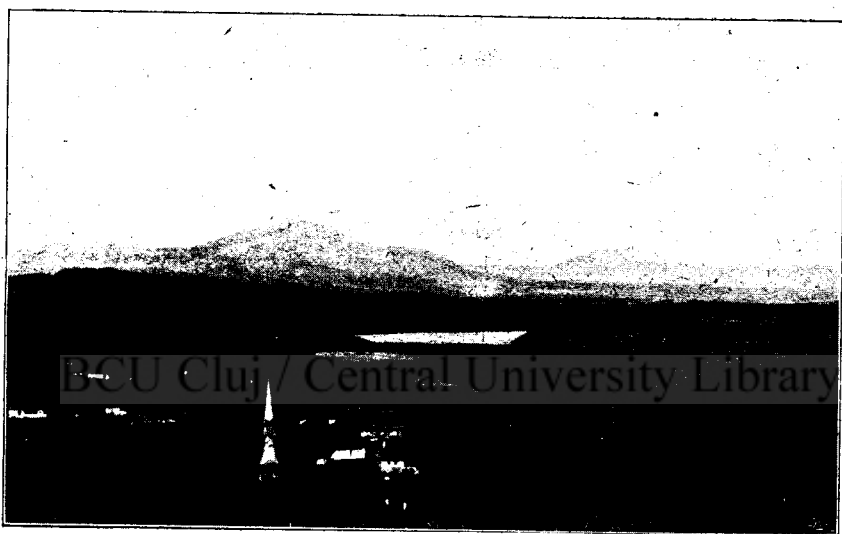
Legmagasabb csúcsa, a lapos gula alaku Cibles-csúcs, mely 1842 m. magas; felhők huzódnak el fölötte, de mire szemlélődésünkben magunkhoz térünk, már Magyar-Lápos főutcáján haladunk; piacán népes vásár élénk képe tárul elénk; egyfelől a vadszölővel befutott grófi nyaralót, majd a piac közepén álló katolikus, följebb pedig a református templomokat, nemkülönben a csinos épületek egész sorát látjuk, mire az erdős hegyoldalak mentén huzódó országutra jutunk ki, hol már a fenyővel beültetett erdőszélek balzsamos friss levegőjét élvezettel szivjuk. Egyszerű gerendákból összerótt kapun fordulunk be a fürdőtelepre, melynek tömör, barátságos vendéglő-épülete tágas nyitott terraszával s az előtte elterülő csinos kis parkkal kedvező benyomást tesz az érkezőre. A park közepén áll a magas oszlopokon nyugvó kupolával fedett kút, melynek homlokzatán ez olvasható:

Isten áldása
Sztojka forrása.

Hogy mennyire az, tanúsítja az a forgalom, a melynek a sztojukai víz örvend.

A vasuti vonaltól való távolság és a kis fürdők annyi egyéb mizériája mellett is ez a remek forrásvíz olyan szakszerű kezelésnek és így olyan megérdemelt fogyasztásnak örvend, hogy a fürdőbélrlőség a jövő idényre az építkezések egész sorával nagy beruházásokat készül tenni. Új villák, fürdőház, zenepavillon stb. vannak tervbe véve. (?)

Az ugynevezett „grófi lak“-on kívül, az azzal szemben húzódó Anna, Erzsébet és Margit nevet viselő tornácos és verandás épületekben többé-kevésbé ősdi berendezésű és állapotu szobák állanak a nem nagyszámu fürdővendégek rendelkezésére.

Hj. Pojlák I. felvétele.

SZTOJKAFALVA, HÁTTÉRBE A CIBLES-SEL.

M.-Lápos, Szamosujvár, Dés, Kolozsvár, Nagybánya és Marosvásárhely voltak a múlt nyáron képviselve. A közeli oláh lakosságu Sztojka faluból nézve, a maga impozáns szépségében látható a Sátorhegy, melynek aljáig ökröszekerekkel szokott egy-egy kiránduló társaság neki indulni, míg a vállalkozóbb szellemű és jobb lábu turisták magára a tetőre is fölmerészkednek. Különben az egész kis völgyet körülfogó erdőkből is kényelmes sétautak vezetnek olyan magaslati pontokhoz, honnan nemcsak a Napoleon-kalaphoz hasonló Sátorhegy, hanem az egész Cibles-hegylánc felséges panorámája a legszebb világításban élvezhető.

A forrásvíz csapra jár és azt mindenki maga csurgatja poharába; reggel melegítve, délután hidegen isszák a borvizet a kúrazene alatt.

A haragnak a fürdőn nagy szerepe van: ezzel adnak jelt, ha vendég érkezik, ezzel szólítják elő akár a föld fenekéből is a portást, ki az egész telep mindenese. Ő kalauzol, ő adja ki a szobákat, ő a cipő- és ruhatakarító, ő árulja a képeslapokat és az ivópoharakat; szabad óráiban üvegre festi a

„sztojcai emlék“ és egyéb jelmondatokat, az orvos távollétében ő ad utasítást a víz ivására vonatkozólag. Ő kezeli a tekepályát s a kinek valami kommissziója van, azt ő közvetíti Magyar-Láposon a cipőszalagtól kezdve a balhaporig.

Harang jelzi továbbá a töltő és dugaszoló munkások munkaszünetét; harang hívja ebédre a fürdővendégeket, de viszont minden egyes villának a verandáján ott lóg a pátriárkális harang, mellyel a szobák lakói szólítják szolgálattételre a szobaleányokat, kik a középponti fekvésű „grófi lak“ földszintjéről állandó őrszemei a harang megkondulásának.

A fürdőorvos és igazgató tisztét *Beszenszky* Antal dr., a láposi járás tisztí orvosa tölti be, ki minden délutánt a fürdőtelepen tölt s a gyümölcs és ugorkaevés ellen kérlelhetetlen zsarnoki tilalmat gyakorol.

A lefolyt idényben volt a fürdőtelepnek egy kedvence, mely nemzeti-ségi, felekezeti és rangkülönbség nélkül reggelenként minden fürdővendég ajtaja előtt megjelent, és a ki a muzsikaszóra vagy a portás gyöngéd kopogtatására se akart fölébredni, az ő cserregésére bizonyára kiugrott az ágyból.

A fürdőnek ez a rendkívüli serkentő órája, egy szárnyaszegett szelid szarka, becézett kedvence volt a vendéglő személyzetének, a borvittöltő oláh munkásoknak és a labdázó úri gyermekeknek egyaránt. A *Fifi* névre hallgatott s különösen kedvelte az élénk színű napernyőket és a fényes cipőcsattokat; ha jó falatokban részesítették, fölszállott az ember lábára, vagy egy közeli üres székre s az úri társaságban egész kedélyesen elbóbiskolt. Ő is hive lévén a koalíciónak.

A vendéglő kosztja kielégítő s a zenekar modern és válogatott műsora, valamint jó játéka kellemes szórakozást nyújtott. A postai közlekedés azonban a lehető legrosszabb, mert pl. Kolozsvárt nem ritkán később kapja meg az ember a Sztojokán föladott levelet, mint akár Londonból vagy Párisból.

De hát, ha vasuti állomás volna, akkor a nyaralók egyre-másra épülnének, a luxus megölné a most dívó páratlan fesztelenséget, a harangot kiszorítaná a villany, a portás megszűnnék *főfelügyelő* lenni, a frissen fejt pompás tejet bizonyára megkeresztelnék és Fifi se találná honját a „Sátor“ alatti hazában.

Sztojokán a fürdővendégeknek a szó-szoros értelmében minden nap *Sátoros* ünnepe van; minden izgalmaktól ment, egyszerű és változatlan pihenés mellett élvezik a friss, 12°-os borvizet, szívják az ózondús balzsamos levegőt, mik az étvágyat nagyban fokozzák. Reggel 6 órakor már mindenki talpon van és mint „szarvas a hives patakra“, akként siet mindenki, kezében füles poharával a kúthoz.

Az erdős hegyektől koszoruzott kis völgy por- és szélmentes levegője különösen korán reggel és naplementével érezteti fenyves illatát, mi a szépen tenyésző mesterséges fásításnak az eredménye.

Természetes, hogy az egész fürdői élet középpontja a kút, mely mintaszerű vizemelő-géppel ontja kiapadhatatlan tartalmát úgy a szállításra kész palackokba, mint az ivókúrát használók poharába.

A sztojokai vizet *Hankó* Vilmos dr. elemezte; főjelleget a nátrium-

bikárbonát, konyhasó és szénsav alkotja; az úgynevezett lugos-sós savanyúvizek közé tartozik, melynek szerencsés összetételű alkotórészei a világhírű emsi, gleichenbergi, seltersi és luchatschowitzi vizekkel teszik versenyképessé.

A sztojkai víz ma már nemcsak a lélekző és kivált az emésztő szervek bántalmainál tölti be a legalkalmasabb gyógyító víz szerepét, hanem mint élvezeti víz, mint üdítő ital is egyre szélesebb körökben hódít.

Az elrejtett kis fürdőtelep tőszomszédságában fekszik egy kis oláh falu, Sztojkafalva, melynek dombon álló karcsu templomtornya öröködi a szertesztét elterülő szegényes kis viskók felett.

Ifj. Pojlák I. fölvétele.

SZTOJKAFALVI NÉPVISELET.

A falu elején nagy raktárépület van készülőben, mely körül falusi munkások sűrögnek-forognak.

A községbeli nép különben vásár- és ünnepnapoként elég csinosan kiöltözik és csoportokban összeverődve mulatozik faluhosszat.

A ki csöndes visszavonultságban, minden nagyobb zajtól és élénkebb társas élettől menten, néhány hetet pusztán csak az üdülésnek kíván szentelni és egészségét egy a maga igénytelenségében bájos, tisztalevegőjű és páratlan hatású gyógyító vízzel megáldott vidéken akarja ápolni: az meg-

találja Sztojván az egyszerűséget, a csöndet, a kielégítő kosztot és egy pár önként keletkező ismeretség kellemes emlékeit. — Tavaly sokat csergett a szarka Sztojván, kívánom, hogy a lakószobák jókarba hozatala reményében sok fürdővendéget jelentsen ez az idei nyári évadra.

M. Gy.

A székelykői „sziklakapu.”

Reggel volt. A nap vörös fényben bukkant föl a hegyek mögüli, mikor a borrévi fogadót elhagytuk. Lassan folytattuk útunkat Torockó felé és gyönyörködtünk a táj szépségében. Az út mellett kopár, sziklás hegyek emelkedtek, melyeket a hanyag erdőgazdaság megfosztott koronáiktól. A patak mentén elhagyott vaszúzókat láttunk, melyek a „bányaváros egykori nagyságáról” regélnek. Pedig volna itt vasérc, hiszen a hatalmas hegyláncok bőven tartalmazzák azt, de hiányzanak a közlekedési eszközök és a vállalkozók. Ha azonban a vasút ide is eljut, elhozza a vállalkozókat, kik itt jólétet és ipart teremtenek, de e mellett a magyarság érdekeit is hiven szolgálják.

A vasutal nemcsak ipar jut e vidékre, hanem eljönnek talán a rég várt turisták is, mert e vidék valóban figyelemre méltó. Keresve sem találhatnánk jobb középpontot az „Erdélyi érchegységben” való kirándulásokra, mint Torockót, hol igen sok titkot rejt magában a hegyek gyomra, melyeket rendszeres kutatásokkal és turista munkálatokkal fel lehetne tárni. A bedellői csepkőbarlang, a szolcsvai bűvőpatak stb. hivatottá tennék Torockót, hogy hatalmas turista áliomássá váljék. Ha panaszkodunk, hogy a „Biharhegységben” nincsenek menedékházak, igazunk van, de itt bővében vagyunk azoknak, sőt egymástól 3—4 órányira is találunk menedékházat. Azonban visszatérek kirándulásunkra.

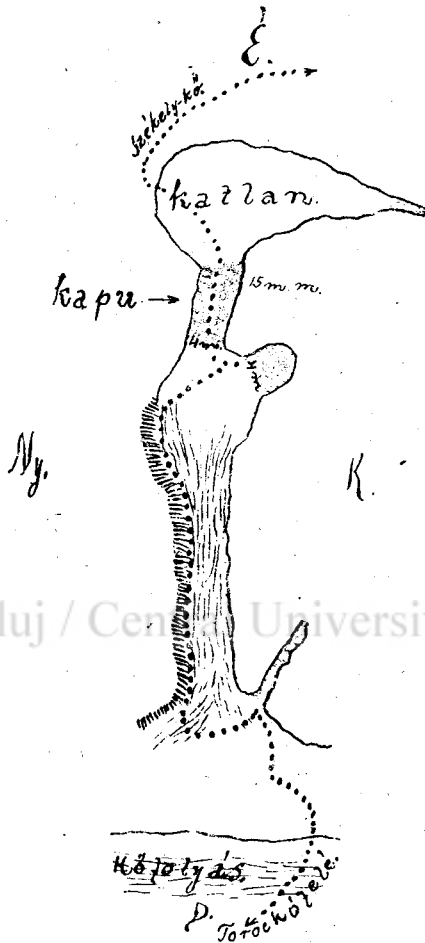
Az idő gyorsan telt. Csakhamar szemünkbe ötlött a Székelykő hatalmas sziklagulája és rövid idő múlva a barátságos székely „bányavárosban” pihenhattünk.

Legszebb a kilátás a Székelykőre a M.-Peterd és Borrév közötti útról, valamint a Torda-hasadék hegygerincéről, mert északról csaknem függélyes a Székelykő sziklafala.

A pihenés után kiadtuk a jelszót, — fel a Székelykőre. Az általános szokástól eltérőleg nem a „nagy,” hanem az ettől balra lévő kisebb árkon át kezdttük meg a mászást. Utunk eleinte nem volt fárasztó, a hatalmas kőfolyás azonban megizzasztott. Majd balról függélyes sziklafal állta utunkat, pedig csak ennek megmászásával érhattük el a „kaput,” mint azt a torockóiak nevezik. A kapu Torockó piacáról sötét foltként látható a sziklafalon és csak azért is kíváncsi voltam reá, mert semmiféle leírásban nem találtam*

* Lásd Orbán Balázs „Székelyföld leírása” V. köt. 187—188 lap.

és a torockóiak nehéznek mondták annak elérhetését. Megkezdjük tehát a mászást, mely a 10-20 centiméter széles párkányon életveszélyes volt, de mintegy félóraig küzdés után mégis elértük a kaput. Ez valóban említésre méltó természeti szépség. Magassága 10-15, szélessége 5-6 méter. A kaputól jobbra egy félkör alakú barlang is van

SZIKLAKAPU

Koczor Gy. rajza.

A „kapun“ átmelve, hatalmas katlanban találtuk magunkat, melynek baloldalán tudtunk csak kimászni. Itt fenséges látvány tárult elénk. Lábunk alatt hatalmas szakadék volt, távolabb a völgyben Torockószentgyörgy apró házai e falu határában pedig a Thoroczky család ma már romokban heverő vára, melyet annak idején Tiede osztrák tábornok rombolt le, mint azt a vár falában lévő márványtábla is igazolja.

Még vagy félóraig tartó fáradságos út leküzdése után elértük a csúcsot, honnan ismét szép kilátásban gyönyörködhattunk. A Muntele Mare hóval takart lapos teteje valóságos alpesi benyomást tett reánk, melyet a mellettünk itt-ott lévő hófoltok még jobban fokoztak, mert megjegyzem, hogy e kirándulás tavaly kora tavasszal (április 9-én) volt. A szemben lévő sziklaktól csipkézett Édeskő lábánál pedig zöldelő búzaföldek terültek el, mintegy feleletül az itt lévő kopár sziklákra, hogy nem feledkezett meg isten Torockóról és a regé-

nyes vidék mellé jó termőföldeket is adott. De nem sokáig gyönyörködhattunk a táj szépségében mert a gyalui havasok felől keletkező hideg szél a csúcs elhagyására készítetett. Utunkat a gerincen volt szándékunk folytatni, hogy csak Torockószentgyörgynél hagyjuk el, de a felmerülő nehézségek következtében nemsokára elhagytuk.

Torockószentgyörgyön rövid ideig pihentünk, majd a Thoroczkay-vár felé vettük útunkat. A várat megnéztük és tovább folytattuk útunkat a Havaspatak mentén Vidalyig hol a vendégszerető magyar vendéglősnél pihenni tértünk.

Koczor Gyula.

TÁRCA.

Az erdei manók varázslata.

Irta: Tanács József.

Délben ért a magura-tetőre a Bihar-Füredről elindult társaság, azzal a céllal, hogy feljusson a Nagy-Bihar csúcsára. Az árnyas erdő tisztán ebédhez készülének. A havasok tüde levegője, a fenyves balzsamos illata s a sötétzöld fenyőerdők titokzatos zúgása, az azúrkék ég: a húsz tagból álló társaságot boldog hangulatba ringatták.

A három mokány-lóról leszedett enni- és innivalót kiterítették a zöld pázsitra, ami egy kisé türelmetlenné tette a kiéhezett társaságot, mert a nyolc hölgy aprólékosságai késleltették az ebédet. Volt olyan hölgy, aki még só-tartót is hozott s a papirosba csomagolt só-t kis kezeivel rakta ki a só-tartóba.

Alig élvezte azonban a társaság a turista-ebéd kéjeit, megszólalt az öreg oláh vezető:

— Domnule, á plová maj tare! (Siessünk, eső lesz.)

A hangosá lett társaság ügyet se vetett a vezető és a rendező figyelmeztetésére. Hiszen olyan derült volt az ég, olyan élesen sütött a nap a Magura-tetőn, esős felhőnek nyoma se volt. Ijesztésnek vette mindenki.

Csak az oláh vezető látta a félrekapott felhőkalapok, a távolban emelkedő Vigyázó-hegy csúcsán, amely oly gyorsan terjedt, mint a gondolat. A fecsegő társaságnak torkán is akadt a szó, mikor egy fényes villámcsikázás és egy tompa menydörgés szózata bejelentette a zivatar közeledését.

Erős szél kezdett fújni s újra megszólalt az oláh:

— Maj tare, vreme gre! (Siessünk, zivatar jön.)

Mikor ellenség lepi meg a fáradtan és gyanútlanul pihenő sereget: olyan zavar támadt. Volt kapkodás, sikoltozás, míg hevenyében mindent felraktak a lovakra s amíg a társaság szétszórta legelésző lovait össze tudták szedni vezetőik és indulhattunk.

Az eső már mogyorónyi cseppekben kezdett csapkodni s kérdőjelle vált minden tekintet: no most hová?

Az esti tanyázóhely a cselu-i jegyző- és a községházánál volt tervezve, de még három óra odáig lóháton s úgy elázunk addig, hogy nem lesz rajtunk emberi forma.

A fenséges zivatar égi játéka nem gyönyörködtetett, mert amint a hosszú villámok lecsaptak a karcsú fenyőkbe, utánna a dörgés nemcsak a sziveket, de a hegyeket is megrázta és volt olyan, akit kilelt a hideg.

Az oláh csak biztatott:

— Maj tare! Maj tare! (Siessünk.)

— Igen, de merre, hová?

— Nu de partye aics kraju muntyelor — mondja biztatóan — (Nincs messzire ide a havasok királya).

És csakugyan, egy hegyhajlatot elérve, alig negyedóra után, egy kőházat pillantottunk meg, mely elütött az elszórtan álló többi oláhházaktól. Elég nagyinak látszott és sok mellék faépület vette körül. Rángattuk tehát a mokány-lovak kötél-zabláit, hogy sietésre ösztönözzük, de inkább legelészni, mint kocogni volt kedvük.

Majdnem egyidőben értünk a kapuhoz, egy jó sárga lovon vágató alakkal, kit az eső és a vihar szintén kergetett. Az oláh vezető felkiáltott:

— Aicse kráju muntyelor! (Itt a havasok királya)

A lóról leugró férfi ruházata nem különbözött az ottani vidék oláh viseletétől, abban eltért mégis, hogy a nagy báránybőrsüveg helyett, kerek nemezkalapot és bocskor helyett térdig érő csizmákat viselt.

Kellemes meglepetésünkre a legtisztább magyar nyelven és válogatott kifejezésekkel szólt és vezette be az elázott karavánt tágas szobáiba. Az elénk jövő s csak egy hosszú ingbe öltözött oláhasszonyt bemutatta, mint feleségét

Magyarul az asszony egy szót se tudott, de szívesen fogadott s látva az agyonázott és fázott társaság didergését, azonnal begyújtott a kemencébe s csakhamar terjengő jóleső meleg vett körül. Száritgattuk öltönyeinket.

Az eső szakadt, a villámok vakító fénye majdnem megvakított s a menydörgés a hegyek között rémesen viszhangzott, ami bár lehűtötte kedvünket, de, hogy fődél alatt és fűtött szobában (július 26-án) éreztük magunkat, a derült jókedv csakhamar visszatért közénk.

A darócba öltözött házigazda szeretetreméltó viselkedésében valódi világfinak mutatkozott, (főleg a nők iránt) s törhettük rajta a fejünket, hogy a civilizációtól oly messzeségre, hogyan került oda egy valódi gavallér a havasok királyának.

A szíves házigazda kijelentette, hogy tovább indulni az nap lehetetlen, még ha földerülne is. Az eső nem akar megszűnni s a talaj is úgy felázott, hogy a lovak könnyen megcsúsznak. De — mondotta — ha még tovább mehetnénk is, akkor se engedne el, mert tizenöt esztendő óta az az első szerencsés napja, hogy úri társaságot fogadhat házában. Ott kellett maradnunk.

Felosztotta a társaságot: a nyolc hölgy a szobákban kap helyet; a férfiak pedig a zárt szinben, friss fűvön kellemes alvóhelyet találhatnak. A lovak legelnek künn, az emberek a nyílt szinben alhatnak, vagy pedig az erdő szélén tüzet gyújthatnak.

A lovakat vezető emberek közül — kik a hegyen ösmerősök voltak — kettőt lóra ültetett s kiküldötte a szétszórtan álló házakhoz, hogy hívjanak két-három fátát segítségnek. Két juhot levágatott tokánynak, az oláhok nagy örömeire. Mi is leszedettük elemózsiánkat a lovak hátáról s a korai vacsora után, már hét órakor olyan vig zaj hallatszott ki a házból, mintha lakodalmat tartottak volna benne.

Folyton nőtt csodálkozásunk, midőn a beszédek során láttuk, hogy a gazda mily világlátott férfiú. Beszélt Budapest, Bécs, Berlin, München, Páris stbi tartózkodásáról, úgy, hogy mi a hegyek tréfás tünderei játszi tréfájának vettük, hogy a civilizációtól száz mérföld távolságban egy darócba öltözött elátkozott világfit varázsoltak valamely mokány oláhból.

A dús lakoma után a karcsú üvegek tartalma rohamosan fogyott, a hangulat mindig melegebb és emelkedettebb lett s a havasi ház fűtött szobája mindig zajosabbra változott. Egyszer csak a házigazda rágyújtott az énekre s bámulatunk fokozódott, mikor gyönyörű, erős és mi több, iskolázott bariton hangján mély érzéssel énekelte a magyar Alföld édes-bús népdalait; majd az addig ösmert operettek fülbemászó dallamait. Énekelte olyan zenei ösmerttel, olyan előadással, érzéssel és valódi művészettel, hogy elfeledtük a helyet, a környezetet és valamely nagy város színházában képzeltek magunkat.

Ily emelkedett hangulatban talált még a hajnali három óra is. Az ég kiderült s a legszebb napra volt kilátásunk. Alvásról pe sze szó se lehetett.

Lovakra ültünk tehát s a házigazda vezetése alatt indultunk a Nagy-Bihar tetőre. Előbb azonban meg kellett ígérnünk, hogy estére ismét vendégei leszünk és harmadnap bekísér bennünket Bihar-Füredre

A derengő félhomályban léptünk a fenyves rengetegébe, amelyben még a sötétség volt az úr. Az eső után a felhők ülték meg az erdőket s a hegy csúcsok alig voltak megkülömböztethetők. Az egész természet hangtalan s mintha valami ránehezedett volna a társaságra, elcsendesült a vidám kacaj s a dal elhallgatott. Aki járt ily hajnali órákban, napfelkelte előtt a havas tetején, ösmeri ezt a nyomasztó, csendes hangulatot, mely hasonló ahhoz, mikor az ember az ágyú elsütését várja s a dörgés után fellélekzik.

Kelet felől megjelent az első napsugár s a látóhatár nyugvó csendesége s alváshoz hasonló nyugodalma egyszerre megváltozott; mint a derűs mosoly az ébredő kis gyermek arcán, úgy jelent meg a felhőkön az első napsugár rózsás ecsetvonása. Csodálatos élet, elevenség mutatkozott mindenfelé; a félhomályban mozdulatlan, lomha felhők között mintha valami nagy állat hemperegne, vagy ágyúval lőttek volna a ködbe: úgy kavargott sebesen, mintegy marakodva mindenfelől a felhőgomoly s amint a nap sugarai szaporodtak, úgy erősödött a fellegek kavarodása, míg egyszer, mintha titkos intésre vártak volna, megindultak a kéklő ég felé s fél óra múlva eltűntek a nagy mindenségben és a nap a maga ragyogó tüzes pompájában haladt az égbolton a meridián felé.

A fanyergekben ülő csapat kedve is megjött, a szomszédos hegy-oldalak és erdők pompásan verték vissza a vidám dalok hangjait; felüditve magukat egy kristálytisza csurgó hús vizével, ujult erővel kapaszkodtak a meredek csúcs felé, a honnan már szabad szemmel is megláthattuk a gajnai leányvásárra összegyűlt, kivert tüzös ficsórokat és katrincás, zsiroshajú fátákat. Csak azt sajnáltuk, hogy nem vettük programmba ennek az országos nevezetességű vásárnak a meglátogatását, de már nem lehetett megtenni utólag, mert nagy kerülővel kellett volna oda érnünk s két nappal toldottuk volna meg távollétünket; se a lőtartó oláhok nem vállalkoztak, se pedig az elemózsiás kosarunk és tarisznyáink ezt a többletet ki nem bírták volna. Látszóveinken azért megfigyelhetjük a sürgés-forgást, sőt a táncot is elég jól láthattuk és a pálinkás sátorok látogatottságáról is tanúságot tehattünk.

A látkép, amit a Nagy-Bihar csúcsáról élveztünk, feledhetetlen: alattunk a szemhatárig, hegycsúcsok egymásmellett meredtek az égnek és valamennyien alattunk látszottak, mint akárcsak a királyi trón lépcsője alján; volt, ki föllekesülésében annyira ment, hogy a brassói Cenk-et is látni vélte. Ráhagytuk, miért rontottuk volna a kedvét?

Visszajövet nehezebbé vált az út, mert a hegycsúcs szikláinak omladványai ki-kicsúsztak talpunk alól s egy pár csinos hengerbuckázás s az ezt követő savanyú arcok, hangos kacagásra ingerelték a szerencsésebbeket. De bizony a kacaj is elnémult nemsokára, mert lefelé lóháton nem ülhettünk s vigyázva kellett féldoldt fordulva haladnunk lefelé az egész hegyen, melynek csuszós, gyér füvei között a lazán heverő kövek könnyen kisiklottak lábaink alól s minden lépésnél a lehempergés nem éppen irigylendő mulatsága fenyegetett.

A hegynyergen várakozó mokány-lovaink hátán pihentük ki a lejövetel fáradalmait s egy árnyékot adó szikla oldalában költöttük el ebédünket, melynél általánossá vált az a vélemény: hogy a szalonnasütésnél nincs jobb és élvezetesebb mesterség a világon.

Gyengébb lejtők következtek, könnyebbé vált az út és a fenyves-regióba jutva, a legpompásabb sétalovaglást élvezhettük volna, ha a fanyergek minduntalan eszünkbe nem juttatják, hogy ennek a szép útnak és jókedvnek megadjuk még az árát, mert három nap múlva is érezni fogjuk a fanyergek okozta fájdalmat.

Dehát sikerült a kirándulás s egy kis maradandó emlékeztetés nem is

árt, hogy hamarosan el ne feledjük. Estére már visszaérkeztünk a havasok királya házához, de most már egy kis nótázás után álmossá tett a fáradtság s az előbbi álmatlanul töltött éjszaka miatt pihenni vágytunk. A hölgyek bent a szobákban, a férfiak pedig kint az illatos füvekből készített fekvőhelyeken aludtuk át a hűvös éjszakát.

Másnap olyan külsővel, mint a Pa'esztinából megszölasztott keresztes vitézek, értünk délelőtt tíz órakor Bihar-Füred sétahelyére s az üdülő közönység ugyancsak megbámult.

Les a havasok királya? A titokzatos, darócba öltözött világfí, pár órai pihenés után, szomorú mosollyal fogott kezét s felkapott a sárgára, elbándukolt föl a köves úton a havasokba, míg egy hegyhajlásnál, egy utolsó kalaplegyintés után, eltűnt alakja a sötét rengetegben.

Különfélék.

Ferencrendiek himzései az E. K. E. muzeumban.

F. évi március hó első napjaiban *Apponyi* Albert gróf, vall. és közokt. miniszternek kolozsvári látogatása alkalmából az E. K. E. VI. időleges kiállítását rendezi.

1902. okt. 12-én nyílt meg az E. K. E. társadalmi úton létrehozott muzeuma; 4 $\frac{1}{2}$ évi fennállása óta mintegy 20 ezren látogatták egyesületünknek e féltő gonddal őrizett, nagy idegenforgalmi jelentőségűvé vált közkedvelt gyűjteményeit.

Azóta a keleti szőnyegkiállítás, az örmény kiállítás, az Orosz-féle néprajzi mezőiségi gyűjtemény, továbbá a képeslapokból összeállított tájrajzi kollekció, majd a kalotaszegi varrottások és most végül az erdélyi szentferencendi zárdák egyházi himzéseinak kiállításai következtek időrendi egymásutánban.

Az előző kiállítások sikere és tanulságos volta bizonyára ettől a legujabb akciótól sem marad el, mely a legnépszerűbb magyar szerzet, a néptől „barátok“-nak nevezett hazafias ferencrendiek hol népies, hol keleti motívumokban gazdag s a

templomi használattól már megkimélt varrottásait öleli fel.

Addig is, míg bővebben ismertetnők, föl hívjuk reá tagtársaink figyelmét.

A lábszánkózás, mint tornapótló testgyakorlat.

A lábszánkózás hasznát az ifjúságnál leginkább az a tény bizonyítja, hogy külföldön már sok iskola a téli tanrendjébe a torna helyett a szki-gyakorlatokat vette föl.

Hogy ragyognak a szemek, ha a tornatanár vezetése alatt a környékbeli magaslatokra a tanulók kimennek. — Piros pozsgás arcokkal tér vissza a vidám gyermekserég e szívre és tüdőre egyaránt jótékonyan ható gyakorlatokról. — Szakszerű vezetés mellett ezeknek az a nagy előnye, hogy az ifjúsági szki-versenyek a szokott hegyvidékeken évről-évre figyelemreméltóbb műveleteket produkálnak mind több és több résztvevővel.

E sport gyakorlati értékét még mindig nem fogták föl eléggé az ifjúság nevelői, kiknek tudniok kell, hogy nem a téli levegő élvezete, hanem annak nélkülözése, a meghűlések oka.

Ma már túlhaladt álláspont télen a kályha mellett guggolni, avagy kivételesen csak jól beburkolva a szabadba menni. — Berlinben „Gya-

korlati tanácsok lábszánkósok részére“ cím alatt a *Wintersportverlag* tanulmányos kis füzetet adott ki, melyet ingyen terjeszt. — Bebizonyult, hogy ez a sport nemcsak egyesek izmait acélozza meg, de energiáját is növeli, sőt a katonakötelesek egészségét és rátermettségét növeli.

A lábszánkózás ma már a katonai körökben is nagy figyelemben részesül. Evente lábszánkós katonai gyakorlatokat végeznek és így nagy a könnyebbsége azoknak az ifjaknak, akik már mint gyakorlott lábszánkósok lépnek a hadsereg kötelékébe.

Téli kirándulás a hegyekbe évek előtt még a lehetetlenségek közé tartozott, míg ma már teljesen változtak az idők, amennyiben a lábszánkó hasznát először a hegyi lakók méltányolták, kik sokszor hónapokig el voltak zárva a közlekedéstől. — Az iskolalátogatás csaknem teljesen szünetelt, míg most, a mikor fiúk és leányok az iskoláig és vissza szkivel járnak, nemcsak emelkedik, de a gyermekek egészségi viszonyai is javultak. — Már hegyivezetők is vesznek lábszánkós tanfolyamokat, miknek az a haszna, hogy lábszánkós téli túrák a Hartz, Thüringi erdő, Tirol, Vogézek, Oriás-hegység, Szemmering stb. tájain nem ritkák; téli ünnepélyek és szki-versenyek pedig óriási néptömegeket vonzanak, ugyanarra, hogy ilyenkor a közönség elszállásolása és ellátása nem kis gonddal jár. — Hányan, de hányan áldozzák most föl a szünidőt: fölülnek a sportszánra, vagy fölcsatolják a hótalpokat, hogy legalább pár napra a téli friss levegőt élvezhessék s a téli tájkép pompájában gyönyörködhessenek.

Ma már sokan a sportélet téli forgalma elől csöndesebb tájakra menekülnek, mert ez az egyre növekedő áradat egyesekre zavarólag hat.

Az E. K. E. téli kirándulása.

Február 10-én kilenc kolozsvári turista, köztük egy nő (dr. *Ruzitska* Béláné) az Árpád-csúcsra kirándult. —

A téli tájképet élvező társaság reggel 6 órakor gyülekezett a monostori sörháznál, honnan a Gorbó völgyén át délre az Árpád-csúcshoz, majd onnan a bükketetői turista-vendéglőhöz érkeztek. Estére a turisták a legjobb hangulatban tértek haza.

Este 8 órakor volt az E. K. E. tagok 2-ik turista összejövetele, melyen M. *Kovács* Géza főtitkár számolt be a téli kirándulás tanulmányos körülményeiről. Ugy ezen, mint a megelőző társas estén az elnökséggel élükön a tagok nagy számmal voltak jelen.

Gyalog 25 vármegyén keresztül.

A diakturistáskodásnak egy régi okmányát van alkalmunk közzé tenni, mely *Legányi* Dezső és *Bergmann* Andor 1900 nyarán érettségizett tanulók tíz hetes gyalog-kirándulásának utirányáról számolt be.

Az ifju turisták 68 nap alatt tizenöt erdélyi és 10 anyaországbeli vármegyét jártak be.

Ime, a nem mindennapi turista-ut krónikája:

Indulás 1900 június 30-án *Soóvárról* (Sáros-m.) gyalog.

1. nap. *Soóvár*, Lemes, Budamér, Kassa. Kassán ebéd s azután a város megtekintése. Késő délután továbbmenet s érkezés este *Tornyos-Németire*. Meghálás.

2. nap. (jul. 1.) *Tornyos-Németi*, Gönc, Viszoly, Abauj-Szántó, *Pálya*. A város megtekintése, meghálás.

3. nap (jul. 2.) *Pálya*, Szerenes. Itt a cukorgyár és a város megtekintése; ebéd. D. u. tovább s meghálás a *Tisza-Lök közelében levő Tisza balparti révész-kunyhóban*.

4. nap (július 3.) *Tisza-Lök*, Búd-Szt.-Mihály, Hajdu-Nánás. Itt ebéd és a kis város bejárása. D. u. vonattal Hajdu-Böszörményre s onnan gyalog *Debrecenbe*. Meghálás.

5. nap (július 4.) Debrecen nevezetességeinek és a városnak megtekintése.

6. nap (július 5.) Kirándulás vonattal

a Hortobágyra s a debreceni csata színhelyének megtekintése. Vonattal Debrecenbe.

7. nap (július 6). Debrecen-vidéki tanyák megtekintése.

8. nap (július 7). *Debrecen*, Hosszupályi, Sóstó-fürdő, *Pocsaj*.

9. nap (július 8). *Pocsaj*, Paptamási. Innen vonattal *Nagyváradra*. D. u. vonattal Félix-fürdő—Püspökfürdő és vissza.

10. nap (július 9). *Nagyvárad* és nevezetességeinek megtekintése.

11. nap (július 10). *Nagyvárad*, Mező-Telegd, Pusztá-Ujlak, *Élesd*. (Szakadó esőben.)

12. nap (július 11). *Élesd*, Tötös, Gégyény, Nagybaród, Királyhágó-Feketető-Csucsá. (Ismét szakadó esőben.)

13. nap (július 12). *Csucsá*, Csizsér, Boján, Kraszna, *Szilágy-Somlyó*. (Ez a nap is esőben.)

14. nap (július 13). *Szilágy-Somlyó* megtekintése után Somlyó-Ujlak, Nagy-Derzsida, Alsó-Szopor. Innen vonattal Ákosra s tovább gyalog *Kraszna-Béltekre*.

15. nap (július 14). *Kraszna-Bélték*, Szakaszi, Erdőd. A vár és a Petőfi-emlékek megtekintése után Szatmárhegy, Szatmár. A város megtekintése után tovább s érkezés késő este *Mikolára*. Meghálás.

16. nap (július 15). Pihenés Mikolán s a „mikolai fürdő“ megtekintése.

17. nap (július 16). *Mikola*, Sárköz-Ujlak, Avas-Ujváros, Kőszeg-Remete, Bajánháza, — *Bikszád-fürdő*, *Szt.-Bazil kolostor*.

18. nap (július 17). *Bikszád-fürdő* és környékének megtekintése.

19. nap (július 18). *Bikszád*, Turvákonyha fürdő, Avas-Ujváros, Szinyérvár-alja, Misztótfalu—Misztomgyorós—*Nagybánya*.

20. nap (július 19). A város, a bányák és zúzóművek megtekintése. Kirándulás Alsó-Fernezelyre, a kohók megtekintése s vissza *Felsőbányára*.

21. nap (július 20). *Nagybánya*, Giród-Tótfalu, *Felsőbánya*. A bányák és a városka megtekintése, meghálás.

22. nap (július 21). *Felsőbánya*, Lacfalu, Bajfalu, Alsó-Kapnik. A kohó és a lugzó-telep megtekintése után *Felső-Kapnikra* s itt meghálás.

23. nap (július 22). *Kapnikbánya*, Balázsszeg, Kosztafalva, Sztojka-fürdő, *Magyar-Lápos*.

24. nap (július 23). *Magyar-Lápos*, Alsószőcs, Felsőszőcs, Pusztá-Felsőegres, Felsőilosva, *Lonkafalva*.

25. nap (július 24). *Lonkafalva*, Ispánmező, Szeszárma, Somkerék, Szépnýár, *Beszterce*.

26. nap (július 25). *Beszterce* város nevezetességeinek megtekintése.

27. nap (júl. 26). Kirándulás a „Burg“-ra és Áldorf községbe.

28. nap (júl. 27). Kirándulás a „Schullerwald“-ba és a város környékének más pontjaira.

29. nap (júl. 28). Pihenés *Besztercén*.

30. nap (júl. 29). *Besztercéről* vonattal Déstre. A város megtekintése után gyalog Szamosujvárra s ennek megnézése után d. u. ismét vonattal *Kolozsvárra*.

31. nap (júl. 30.), 32. nap (júl. 31.), 33. nap (aug. 1.), 34. nap (aug. 2). *Kolozsvár* város és nevezetességeinek, valamint a közvetlen környéknek megtekintése.

35. nap (aug. 3). *Kolozsvár*, Felek, *Torda*. A város nevezetességeinek megtekintése.

36. nap (aug. 4). *Torda*, Tordahasadék, Közép-Peterd, Borév. *Torockó*.

37. nap (aug. 5). *Torockó* megtekintése után *Torockó-Szt.-György*, Gyertyános, Kököz, Nagyenyed. A város megtekintése után tovább Maros-Décsén és Magyar-Csesztvén át *Marosújvárra*.

38. nap (aug. 6). *Marosújvár* község és a sóbányák megtekintése.

39. nap (aug. 7). *Marosújvár*, Elekes, Bethlen-Szt.-Miklós, *Alsó-Kápolna*.

40. nap (aug. 8). *Alsó-Kápolna*, Küküllővár. Felső-Bajom, Báznafürdő, Medgyes. A város megtekintése után vonattal Erzsébetváros érintésével *Segesvárra*.

41. nap (aug. 9). *Segesvár* megtekintése és kirándulás Fehéregyházára.

42. nap (aug. 10). Kirándulás vonattal *Szt.-Ágotára* és vissza.

43. nap (aug. 11). *Segesvár*, Héjjasfalva, Alsó-Boldogasszonyfalva, Székelykeresztur, *Nagy-Galambfalva*.

44. nap (aug. 12). *Nagy-Galambfalváról* vonattal Székelyudvarhelyre. A város megtekintése után gyalog Bethlenfalva, Méréfalva, Homoródfürdő, Kápolnás és Szentegyházás Oláhfalva, Tolvajoshágó, s késő éjjel megérkezés *Csikszeredára*.

45. nap (aug. 13). *Csikszereda*, Csik-Szt.-Imre, Csik-Szt.-Simon, Tusnád, Tusnádfürdő. A fürdő megtekintése után *Szt.-Anna-tó*, *Bálványosfürdő*.

46. nap (aug. 14). *Bálványosfürdő*, Torjaibüdösbarlang, Bálványosvár, Bükszád, Málnásfürdő, *Sepsiszentgyörgy*.

47. nap (aug. 15). *Sepsiszentgyörgy*

megtekintése után Kilyén, Szotyor, Kőkös, Pázmár érintésével *Pürkerecre*.

48. nap (aug. 16). *Pürkerec*. Hossz-falu, Türkös, Brassó, *Alsó-Tömös*.

49. nap (aug. 17). *Alsó-Tömösről* vonattal Predealon át Sinaiba. Sinaia megtekintése után gyalog Predealra s innen vonattal *Brassóba*.

50. nap (aug. 18). Brassó városnak és környékének megtekintése.

51. nap (aug. 19). Brassó, Fekete-halom, Vledény, Persány, Sárkány, *Fogarás*. A város megtekintése.

52. nap (aug. 20). *Fogarásról* Nagyszebenbe. Nagyszeben megtekintése után gyalog Kereszténysziget, Nagypold, *Szerdahely*.

53. nap (aug. 21). *Szerdahely*. Szászsebes s ennek megtekintése után *Gyulafehérvárra*.

54. nap (aug. 22). *Gyulafehérvár* megtekintése után Kiszalud, Ompolyica, Ompoly-Prezák, *Zalatna*.

55. nap (aug. 23). A zalatnai kohó, szénkéneggyár stb. megtekintése.

56. nap (aug. 24). *Zalatna*, Valeamare, Bulbuk, Bokaj, *Szászváros*.

57. nap (aug. 25). *Szászvárosról* vonattal Piskin át Dévára. A város és vár megtekintése után *Vajdahunyadra* gyalog s itt meghálás.

58. nap (aug. 26). A vár és a vasgyár megtekintése után *Vajdahunyadról* Alsó-Szilvás, *Hátszeg*.

59. nap (aug. 27). *Hátszeg*. Óralja, Boldogfalva, Bajesd. Innen vonattal Livadia, Krivadia, Merisor. Tovább gyalog a Csetatye Boli barlangon át Petrozsényba. A kőszénbányák megtekintése után vonattal vissza *Bajesdre*.

60. nap (aug. 28.) *Bajesdről* vonattal Hátszegre s innen gyalog Várhelyen, a Vaskapun, Alsó- és Felső-Baucáron át *Csiresára*.

61. nap (aug. 29). *Csiresa*, Óhaba Bisztra, Karaván, Szákul, Gavosdia. Innen vonattal *Lugosra*.

62. nap (aug. 30). *Lugos* megtekintése után *Bélmere* meutünk.

63. nap (aug. 31). *Bélmere*. Hissziás, Aga, Kövesd, Szisztarovác, *Lippa*.

64. nap (szept. 1). Lippa és M.-Radna megtekintése.

65. nap (szept. 2). Kirándulás a solymosi várra.

66. nap (szept. 3). *Lippa*, Radna, Paulis, Gyorok, Arad. A város megtekintése után vonatra szálltunk

67. nap (szept. 4). s reggel Budapestre érkezünk. A napot Budapesten

pihenéssel töltve, este Budapestről Eperjesre.

68. nap (szept. 5). Reggel megérkezés a kiinduló helyre. Soóvárra.

A turisták tizparancsolatja.

Német turisták a következő szabályokat állították fel:

1 Barangolásod közben ne vetkőzd le a jó nevelés és műveltség kellékeit; illetlenség és nyereség nem azonosak a vidámsággal és az erővel

2. Olyan hegyi útra ne indulj, melyre nem vagy képes; mert disztelen dolog idegen kézre szorulni.

3 Minden hegyi útra gondosan készülj neki, akár egyedül, akár barátokkal, vagy ha csak egy vezetővel is mégy. Annak az ismerete, hogy hová, hogyan és meddig kell menned, éppoly tökéletes legyen, mint a föl-szerelésed.

4 Vezetőddel illendően bánj. Nem szükséges, hogy parancsoló légy, de közönségessé se kell válnod.

5. Vezetődnek rövid és a valónak megfelelő bizonyítványt írj. Túzott földicsérésre egy nem rendkívüli hegyi útnak neveltségessé tesz téged, a vezetőt pedig önहितte. Súlyosabb hibáknál bátorságodnak is kell lennie, hogy őt följelentsed.

6. A turista-kunyhóban szerényen viselkedjél és ne lépj föl olyan igényekkel, mint a minők csak egy nagyvárosi szállóban teljesíthetők; mert nem pénzed miatt vesznek ott föl.

7. Ne alacsonyítsd le a kunyhótkorsmávé. Az alkohol a legrosszabb útitárs, a kunyhók a hegymászők üdülésére szolgálnak, az éjszaka pedig alvásra

8. A vidéket, hol te barangolsz, ne aljasítsd le. Azért se üvegcserépet, se egyéb lim-lomot ne szórj szét. kertajtót ne hagyj nyitva, kertelés ne lépj át, forrást ne mocskolj be és útjelzőt meg ne rongálj.

9. A havasi növényeket kiméld, állatot és vadat ne nyugtalaníts. A növények és állatok is Isten teremtményei és nekik is részük van benne, hogy a hegyeket részedre vonzóbbá tegyék.

10. A hegyi lakosság hiedelmét és szokásait ne gunyold és ne akard megjavítani. A felvilágosodottság hivatalan apostola többet árt a turista ügynek és kinevetnek, ha nagyobb baj nem ér.

Mákó község (Kolozsm.) helynevei.

I. *Utcanevek*: Vasuti-, Szegeleti-, Kis-, Inaktelki.

II. *Gabona és szénatermő helyek nevei*: Mezőbérce, Kismalomvölgye, Kecskenyaka, Gyalogtère. Szarkás, Daróc-út (szénatermő hely s nem útnak a neve) Nagykertteteje, Agyagos (jó buzatermő hely) Nagymalomvölgye, Sárospaták, Malomszeg, Lüget, Kosárhegy, Aramajdala (ez a *máj* körülbelül a régi *mál* (oldal) szónak az idők folytán elferdült alakja lesz), Pad, Szél, Korpásárok, Bercktorok, Tövisszer, Harangláb (völgy), Mogyoróskút (földnek s nem kútnak a neve) Nyiresbérce, Kerekölgy, Tölgyes (ennek a szántóföldnek a helyén valamikor erdő lehetett, a mit később kiirtottak, a neve azonban megmaradt), Szöllőfű, Tulsó-hosszu, Gorbósfű, Egerkúta, Körösfark, Hegyes-tető, Zsuk, Büdösrét (erdei tisztás) Alsórukó. Kisvágat, Parag, Omlástető, Nagyhegy Kocsiskert.

III. *Kútak nevei*: Kallós-kút, Kelemen kút, Felső-kút, Kis-kút.

IV. *Erdők nevei*: Nagyerdő, Siposvágatja, Eklézsia erdeje, Kerekbartabükke.

Közli: **Hutter Kálmán.**

A román pásztorvilágról.

Moldován Gergely dr. egyetemi tanár ezidei rektori megnyitójában ezzel a kérdéssel foglalkozott.

A mai történetírás a dáciai eredetiséget hibás kiindulásnak tekinti és kimutatja, hogy a román nép és nyelv nem Dáciában született, hanem a Balkánon.

Ez indította *Moldovánt* az oláh pásztorélet beható tanulmányozására párhuzamban a balkáni étellel.

A román néphit legtökéletesebb alakja a pásztor, mely gyakran a mesebeli *Fét-Frumosz* (szép magzat; szlávul: Bogatyr), aki férfias szépség és vitézség, okosság és lelki nemeség példanyképe.

A férfias tökélynek ezt a rokonszenves ideálját a népképzőlet többnyire aranyhajjal ruhazza fel, kinek állatjai, szerszámai, eszközei bűbajosak, táltosok (nasdravân).

Rendesen, mint királyfi, vadász, vagy juhász hősiesség küzdelmek közt legyőzi az óriásokat, sárkányokat, meseszerű szörnyetegeket, vadállatokot; segíti mindenféle titkos hatalom s a végén jutalmul nyeri az óhajtott királyleányt vagy tündérnőt (zinà), fél, vagy egész királyságot.

A balkáni románság eszmevilágában is a hős a pásztor alakjában jelenik meg.

A románság megalakulása után a havasokról leereszkedő pásztorhősök nemcsak fölvettek a küzdelmet az elnyomó hatalom ellen, de történeti igazság, hogy pl. az oláh-bolgár hatalom megalapítói: *Asan*, *Péter* és *Colojanos* pásztorok voltak.

Az utolsónak emléke a román varázsköltészet egyes termékeiben fennmaradt, a mikor reá: „Jani, Jani, Colojani“ alakban hivatkozás történik.

A románság az ő hőseit csak a törökség balkáni megjelenése után kezdi megénekelni s ha a polgári társadalom megalakulása után háttérbe is szorul a pásztor alakja, a törökök ellen küzdők soraiban még mindig akad egy-egy pásztor, aki a hagyományok megszakadt fonálát összeköti.

Mircea havasalföldi vajda a Kárpátok pásztorai közé menekült 1545-ben a trónkövetelők üldözései elől, pásztorruhát öltött és juhnyáját őrizte.

A pásztorok a népmesék hősei, nagy veszedelmek elhárítói, a nép védői s a királyleányok és tündérek eszményei.

A román néphit a *Frumoaszákról* — szépikékről — általános.

E szerint 9 gyönyörű leány létezik, kik éjjel elhagyják a havasok csúcsait és szép holdas éjszakákön táncolva, majd szárnyra kelve repülnek a falvak felett.

A kalauzok rendesen pásztor, aki 9 évig áll a tündérnő szolgálatában, mialatt mesterileg megtanul furulyázni.

Ez mind balkáni hit és mesevilág.

A pindusi pásztorok Szt.-Demeter napján indulási ünnepet tartanak, t. i. a pap megáldja az ember és állatsereget s azután jelt ad az indulásra.

3 hónapig tart a havasba való föl-vonulás s az ősz közeledtével újra lehúzódnak a tenger felé.

Az erdélyrészi és romániai pásztorok is így tettek és ezt cselekszik ma is.

Télen a Duna déltájába (balta) vonultak le, hol tavasszal a Duna jégzajlásakor az összehajtott nyájból olykor 8—10 ezer állat is elpusztult.

Sulzer szerint 1780—81 telén Erdélyből több mint 500 ezer juh telet a román fejedelemségekben.

1772-ben pedig szintén 600 ezer juh után fizettek az erdélyiek adót. Már most ilyen állatsordák őrzését csak egy egész pásztortársadalom végezhetette, melynek ősi intézményeit, szokásait néha az államnak is méltányolnia kellett.

Moldován meggyőzően fejtegeti a pásztortörvényvilág önként kifejlődött sajátosságait, a bel- és külvilág tekintetében megalkotott törvényeit, a melyek a Balkánban érvényesültek.

A pásztornép az *ubi bene ibi patria* elvet követte s ezért a barmaival nomád-életet élő román pásztor nyelvében se a haza, se a város fogalma nem létezik s a községek *catun*-szervezete is balkáni eredetű.

Moldován szerint a völgyekbe települő havasi oláh pásztor-elem lelki világát és jellemét a pásztortörvényvilág tanulmányozása nélkül megmagyarázni nem lehet.

A nép jellemében és nyelvében semmiféle dáciai hagyomány nincs; egyetlen dák szó, dák emlék nem fordul elő.

A mai románság Epiruszban és Albániában egészen függetlenül alakult, sőt a római kultúrától menten, mert a római történelem egyetlen eseménye sincs a román néphitben megörökítve.

Itália legdélibb tartományai, pl. Apulia, a szemben lévő Epirusszal és Albániával egy pásztor-területet alkotnak már az előtt, mielőtt a római légiók a Balkánban megjelentek volt.

Az adriai tenger otrantói szorosa ezt lehetségessé tette.

Ez a Terencius Varro által is külön pásztortörvényterületnek tartott vidék sajátosságos *rusztikus* nyelvet beszélt, melyet a hatóságok csak tolmács segítségével értettek meg.

Apuliai gazdák a tengeren túl fekvő területeken tekintélyes nyájakkal bírtak már a balkáni kolonizáció előtt.

Ennélfogva biztosan következtethető, hogy a Balkán-félszigeti nyugati és az itáliai keleti részek délen egy sajátosságos itáliai jargonnal és hagyományokkal bíró pásztortársadalmat alkottak.

Később ez az Itáliától elszakadt elem, havasról-havasra tovább vándorol, önálló fejlődésnek indul s az idegen pásztorelemek beolvasztásával, illetve hatása alatt is a szivós és erős itáliai bélyeg maradt rajta uralkodónak.

A „vlah” szó a Balkánon ma is pásztort jelent s innen származik az oláh elnevezés.

KÖNYVESHÁZ.

□ □ □

Dr. Bátky „Néprajzi utmutató”-ja.

Nagy gyakorlati hasznót hajtó ez a könyv, mely mint a *Muzeumok és Könyvtárak Országos Felügyelőségének* legújabb kiadványa: valóságos muzeumi tanfolyamírásban és képben.

Jól jegyzi meg a tudós szerző, hogy a vidéki néprajzi muzeumok folytonos szaporodása arra vall, hogy maga a néprajz kezd népszerűvé válni.

Ámde, ha meg is van a nagy hajlandóság, nemritkán hiányzik a

tájékozottság a gyűjtés anyaga felett, miért is *Fankó* János dr.-nak, a mi muzeumunk boldogemlékü szervezőjének volt kedvenc terve, hogy egy néprajzi képes könyv segítségével nevelje az amatőr-gyűjtőket a szakszerűség bizonyos fokáig.

Ezt valósította meg most dr. *Bátky* Zsigmond; ugyanis ő dr. *Semayerrel* karöltve, a budapesti iparművészeti növendékekkel lerajzoltatta minden szakcsoportnak a legfontosabb típusait és így szemléltető alakban ismeretet meg a gyűjtendő tárgyak egész halmazával.

De nemcsak a gyűjtés irányítására és a bibliográfiára, hanem a néprajzi muzeumok berendezésére és a tárgyak konzerválására is van gondja a célnak megfelelő terjedelmű illusztrált munkának.

Ebből a praktikus könyvből az a tanulság meríthető, hogy a legcsekélyebb tárgyat se szabad kicsinyleni, és hogy a legigénytelenebb, illetve fényűzéstől ment vidéki muzeum is megfelelhet kulturális és idegenforgalmi hivatásának, ha berendezése értelmű, tárgyait jól kezeli és a tisztogatással nem takarékoskodnak. Hogy az EKE muzeumában tisztaság és rend uralkodik, tanuskodnak róla a Főfelügyelőség részéről koronként kiküldött vizsgálóbiztosok (*Bátky*, *Schönherr*, *Semayer*) és az év minden szakában ott megforduló hazai és külföldi tudósok (*André*, *Herman Ottó*, dr. *Cholnoky* és mások) személyes elismerő nyilatkozatai.

Bizonyos körökben azonban az EKE-muzeum „porladozásának“ legujabban terjesztett legendáját is lerontja *Molnár* Viktor államtitkár és kíséretének tavalyi elégtételt nyújtó látogatása.

Hogy pedig muzeumunk még a budapesti néprajzi gyűjtemények mellett is figyelmet érdemel, elegendő, ha az Iparművészeti muzeum nálunk heteken át működő rajzolóin kívül *Herman Ottó*ra hivatkozunk, ki az elmúlt nyáron több ízben dicséretre és tanulmányozásra érdemesnek találta a Mátyásház pormentességnek örvendő tárgyait. A gyűjtés, elrendezés és konserálás gyakorlati fölada-

tait szolgálja a *Bátky*-féle néprajzi „Vademecum“ is, melyet a Főfelügyelőség jóvoltából beiktatott körvendetesengyarapodó könyvtárunkba.

Egyesületi élet.

Választmányi ülések.

I.

Az E. K. E. választmánya 1906. dec. 12-én tartotta mult évi utolsó ülését.

Jelen voltak: *Heppes* Miklós táblai tanácselnök, *Orbók* Mór igazgató, dr. *Konrády* Dániel, dr. *Török* Imre, *Virág* háty Gyula orvosok, dr. *Márki* Sándor, dr. *Ruzitska* Béla, *Holló* Károly tanárok, *Jékéy* Dániel dr. törvysz. bíró, *Sárdi* Lőrinc hivatalnok, *Tanács* József gyógyszerész, báró *Mannsberg* Sándor, dr. *Eisler* Mátyás, *Récssei* Ede tanárok, *Pálffy* Ernő birtokos, *Pap* Mihály ezredes, *Schönberg* Miksa kereskedő, *Merza* Gyula főpénztáros és *M. Kovács* Géza főtitkár. Elnökölt: *Heppes* Miklós elnök. Jegyzet: *Holló* Károly. Előadott: *M. Kovács* Géza főtitkár. Elnök megnyitván az ülést, jelentést tett arról, hogy több választmányi tag elmaradását kimentette. Az utolsó ülés jegyzőkönyvének fölolvassása és hitelesítése után *Kovács* Géza főtitkár tette meg jelentését, a mely szerint a brassói osztály ezidő szerint nagyobb működést kifejteni nem tud, mert dr. *Gombos* Albin elnököt Budapestre áthelyezték és így lemondott. — A hunyadmegyei osztály szervezése is még függőben van. Az egyesület részt vett *Márki* Sándor jubileumi ünnepségén. A mult ülés határozatait végrehajtották. A nagy tagdíjhátralékok behajtására postai megbízásokat küldtek ki. Tartottak egy túrista ériekezetet, a melyen az összes jövő évi kirándulások tervezetét kidolgozták. Választmány jóváhagyólag vette tudomásul a jelentést. Ezután *Merza* Gyula főpénztáros terjesztette elő az egyesület központi pénztárának július—október havi forgalmi kimutatását, a melyek szerint július hóban 902 korona 47 fillér, augusztus hónapban 1635 korona 73 fillér-

szeptember hónapban 260 korona 61 fillér, október hónapban 2525 korona 38 fillér tiszta bevétel volt és az egyesületi kötelezettségek teljesítése után november hónapra 2620 korona 21 fillér maradványt hoztak át. Választmány a főpénztáros jelentését jóváhagyólag vette tudomásul. Tárgysorozat rendjén örömmel vették tudomásul, hogy Hercz Arnold egy Zsil-völgyi kis albumot adott ki és annak jövedelméből 5 százalékot ajánlott föl az egyesület javára.

Egyben a tisztikari tanács javaslatára kimondották, hogy az albumból nagyobb mennyiséget kérnek bizományba, hogy az egyesületi tagok megszerezhessék. Elfogadták a tisztikari tanácsnak a jövő évi kirándulások tervezetére vonatkozó javaslatát is. E szerint a kirándulások kora tavasszal kezdődnének meg és Erdélynek összes hegységeibe rendeztetnének. A tervezetet kinyomatják idejekorán, szétküldik a tagoknak, a testvéregyesületeknek és az érdeklődőknek, hogy ezáltal az idegen forgalom Erdély felé irányításáért. A kirándulások megbeszélésére minden hónapban társas összejövetelt rendeznek és arra meghívják a kolozsvári összes tagokat, hogy javaslataikat, kívánságaikat előterjeszthessék. Torda város kérésére elhatározta, a választmány, hogy a kereskedelemügyi miniszterhez kérvényt ad be egy olyan kiránduló vonal rendszeresítéséért, amelyen utazva Torda város és környékét egy nap alatt meglehessen tekinteni. A muzeum állapotára vonatkozó jelentés megtétele és egy könyvadománynak bejelentése után tárgyalták Szőcs Károly parajdi székelly kisiparos kérését, amelyben disztárgyainak pártfogolását kérte az egyesülettől. A választmány dr. Márki indítványára kimondotta, hogy egy minta gyűjtemény beküldése után a folyóiratban díjtalanul fogja e székelly ipartermékekre a nagyközönség figyelmét felhívni. 11 tagnak törlése, 7 elhunyt tagnak bejelentése és egy új tagnak felvétele után az ülés véget ért.

II.

Az 1907. febr. 25-én tartott ülésen jelen voltak: dr. Csernátoni Gyula, Holló Károly, Heppes Miklós elnök, dr. Konrády Dániel, dr. Kosutány Ignác, dr. Márki Sándor, Merza Gyula főpénztáros, Pap Kristóf, Pálffy Ernő, Récssei Ede, Monoky Gyula, Sárdi Lőrinc, Schönberg Miksa, Tanács József, dr. Szádeczky Lajos, dr. Ruzitska Béla, Lómin Béla, dr. Török Imre, Virágháty Gyula, Szádeczky Gyula dr. és M. Kovács Géza főtitkár. Hegedüs Sándor, Éjszaki Károly, Szabó József tagok és Szongott Kristóf, az Órmény Múzeum igazgatójának elhunyt felett kifejezett részvét után főtitkár tett jelentést az egyesületnek két havi életéről, majd a főpénztáros számolt be az egyesület két havi pénztári forgalmáról, amely szerint november hónapban 1692 korona 94 fillér tiszta bevétel volt, december hónapban tiszta bevétel volt, december hónapban tiszta bevétel volt 1371 korona 97 fillér, januárius hónapban 3890 korona 83 fillért. A nagykőhavas menedékház hiányzó, mintegy 5000 koronányi összegét, részjegyek kibocsátásával óhajtják megszerezni. A választmány erre a brassói osztálynak engedélyt ad és minden áron arra fog törekedni, hogy a menedékház felépíttessék, azonban azt kívánja, hogy az II. Rákóczi Ferenc emlékezetére az ő nevére kereszteltesse el. A révi barlangnak múlt évben 5471 látogatója volt. Az osztály költségvetése 3000 koronát tesz ki. Tavaly főtitkár vezetése alatt életveszélyes kutatást végeztek a barlangban és a nagyközönség által eddig ismert részen belül sikerült még csolnokokkal 600 méternyire haladniok.

A barlang régi részének térképe elkészült. Főtitkár jelenti, hogy néhai Czárán Gyula tiszteleti tag örökösei az egyesületnél 6000 korona alapítványt tettek le az elhunyt emlékére azzal a kikötéssel, hogy annak kamatai kizárólag a Bihar hegy-ségben lévő turista alkotások jó karban tartására fordíttassanak. Választmány, tisztikari tanács javaslatára örömmel fogadta az alapítványt és kimondotta, hogy a munkálatokat esetről-esetre kiküldendő bizottság által fogja végeztetni és hálás köszönetét fejezi ki az alapítóknak. Főtitkár jelenti, hogy a rég tervezett egyházi himzések kiállítását végre sikerült új tárlókon felállítani. Végül több folyó ügy után felvettek 22 új tagot.

Szerkesztő: Merza Gyula.